

„Mișcarea social-economică”,
asociația publiciștilor și intelectua-
lilor cu interes permanent față de
problemele social-economice

In trei ședințe trecute s'au îndeplinit formalitățile de rigoare în vederea recunoașterii ca persoană juridică. Deabia de acum înainte însă începe în toată amploarea acțiunea de organizare. Se înscriu continuu intelectualii din centru și din alte orașe.

Inregistrăm deocamdată câteva centre cari vor da mișcării noastre un ritm foarte viu.

IN BUCUREȘTI o seamă de publiciști ardeleni sau dintre aceia cari atribuie o atenție deosebită problemelor ardelenene, ne vor sta într'ajutor cu tot zelumul lor. Redactorul nostru din Capitală, cunoscutul ziarist Ion Băilă (str. Călărași Nr. 28) dă toate relațiile necesare pentru cunoașterea completă a scopurilor noastre. *In curând vom publica o listă a celor înscriși acolo. Ținem să amintim apoi, că secțiunea noastră sociografică va fi în cele mai strânse raporturi cu secțiunea monografică a Institutului social român și va lucra în sensul îndrumărilor științifice ale distinsului sociolog d. D. Gusti.*

IN ARAD organizațiunea locală se înfiripează sub conducerea poetului A. Cotruș.

IN LUGOJ economistul apreciat P. Grecu a început acțiunea.

Vești bune ne sosesc și din alte orașe; vom da detalii de îndată ce ne sosesc liste complete.

PUBLICIȘTII SAȘI cu cari colaborăm noi și-au dat o organizație ideală. Delegații lor pentru studii, în afară de Cluj sunt d-nii Dr. Müller, Dr. Plattner, Dr. Spek, Dr. Jikeli, Dr. Siegmund, Dr. Neugeboren și Dr. Holztraeger. *Doim ca publiciștii români din orașele respective să caute legături cu dânșii pentru o stabilire în comun a planurilor de anchete ardelenene.*

DIN CLUJ avem noui și noui aderări de cărturari. *In numărul viitor vom începe publicarea aderărilor noi.*

In societatea publiciștilor sociali și economici „Mișcarea social-economică” pot lua parte și acei cărturari, cari vădesc interes față de anchete. Toți aceia cari doresc înscrierea să binevoiască a ne comunica. Taxa de înscriere este de lei 400 anual.

Statutele se vor publica încurând, pentru a putea fi cunoscute, în cercuri cât mai largi.

În toate librăriile s'a pus în vânzare volumul **Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România**

de Ion Clopoțel

Astra a distins cartea cu premiul Scotus Viator, în urma unui referat al istoricului Ion Lupăș.

Sute de documente politice, evenimente și epizoade revoluționare sunt înfățișate pe larg în cele 176 pagini cu o estetică tehnică foarte îngrijită. Este cea dintâi lucrare cuprinzătoare asupra revoluției și Albei-Iulii.

Se dau biografii complete ale fruntașilor Goldiș, Maniu, Vaida, Pop și Branisce.

Este o carte, căreia-i stă frumos în mâna fiecărui român care vrea să cunoască uriașele frământări și eforturi de eliberare ale Ardealului.

Prețul lei 100.— Se poate comanda contra sumei trimise la administrația „Societatea de mâine“.

„Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România“

se află de vânzare cu prețul de lei 100 până acum în următoarele librării:

Cluj: Ardealul Cartea Românească, Onișor, Anca, Lepage, Friedman, Keszey.
București: Cartea Românească, Socec, Alcalay și Pavel Suru.

Brașov: Cartea Românească, Librăria Cooperativă.

Turda: Libr. Coop. a Corpului Didactic.
Alba-Iulia: Alba.

Sibiu: Libr. Poporului, Libr. Săteanului.
Lugoj: Librăria Diecezană.

Arad: Librăria Diecezană.

Caransebeș: Librăria Diecezană.

Brad: Librăria Sfânt.

Baia de Criș: Cooperativa „Românul“.

Vața de jos: Petru Gurban.

Câmpeni: Librăria Cooperativă.

Petroșeni: Jiul Cultural.

Beiuș: Doina.

Oradia-Mare: Librăria Românească, Biroul central de ziare „Corvina“.

Abrud: Librăriile Moțul și Avram Iancu.

Blaj: Librăria Arhidiecezană.

Năsăud: Librăria Flacăra.

Hațeg: Librăria Românească

Hunedoara: Wachter Iosif.

Zălau: Luceafărul.

Îargu-Mureș: Ardealul.

Nădlac: Librăria Românească Cooperativă

Ocele Murășului: Filip Banciu

Reșița: Frații Deutschi

Salonta: Döme Károly

Satu-Mare: Huszár Aladár

Oravița: Progresul și Librăria Școalelor

Jimbolia: I. Barbier

Ludoș: Zorile

Gherla: Librăria Diecezană

Ineu: Ungar Iacob

Dumbrăveni: Librăria Românească

Jibou: Porolissum

Ploiești: Ștefan Hergescu

Iași: Libr. „Viața Românească” și Ionescu

Galați: Libr. „Cultura Românească”

Brăila: Librăria „Educația școlară”

Chișinău: Libr. „Cartea Românească”

Cernăuți: Librăria Pardini

Turnu Severin: Librăria Frații Bejan

Aiud: Librăria „Românul” și „Cooperativa corpului didactic”

Sighet: Librăria „Asociațiunii”

Sighișoara: Librăria Kamilli

Mediaș: Harth Hans

Sebeșul săsesc: Huter Erich

Săliște: Librăria Comșa

Baia-Mare: Dacia

Odorhei: Mercur

Careii-Mari: Librăria Românească

Sf. Gheorghe: Cultura română

Miercurea-Ciuc: Vakar Lajos

Făgăraș: Hațieganu

Reghin: Librăria Nouă

Orăștie: Malvina Blaga

Schmoll-Pasta

CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE

B R A Ș O V

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOTEL

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CALEA VICTORIEI 51. TELEFON 808
PIAȚA UNIREI No. 8.
Cluj, Duminecă 14 Noemvrie 1926

Anul III

N-rul 46

NUMĂRUL: LEI 15

Economia și contabilitatea publică

Economia publică este o parte a economiei sociale. Ea are ca obiect studiarea raporturilor economice de producție, circulație și repartitie dintre grupuri omenești, societăți și instituții publice, din punctul de vedere al intereselor generale.

Pentru conservarea și dezvoltarea serviciilor și instituțiilor comune, create înadins de diferitele grupări omenești pentru a face posibilă viața în societate, economia publică este impusă ca o necesitate socială. Cheltuielile și veniturile — viața economică — a diferitelor grupări omenești, cheltuieli și venituri necesare întreținerii lor și instituțiilor publice care le sunt alipite, sunt în totul deosebite de cheltuielile particulare, individuale și studiul raporturilor economice impuse de cheltuielile și veniturile publice fatal trebuie să facă obiectul unei științe proprii, distincte de economia politică privată.

Granița dintre economia publică și economia privată nu este atât de precisă. Ea se schimbă neconștient după starea civilizației, după împrejurările economice și sociale din diferitele timpuri. Ceea ce astăzi poate privi economia privată, mâine poate face obiectul economiei publice, și invers. De pildă, comerțul cu tutun, înainte, în România, și în alte țări și astăzi încă, era liber, era deci un obiect al economiei private, dela 28 Februarie 1887 însă, stabilindu-se în țară monopolul tutunurilor, comerțul cu tutun a devenit un obiect al economiei publice. Tot astfel cu chibriturile, foita, căile ferate, poșta. Și invers. Înainte de exproprierea în proprietate a țăranilor, exploatarea domeniilor Statului era o chestiune care privea economia publică, astăzi moșiile Statului fiind împărțite țăranilor, exploatarea lor este de domeniul economiei private. Tot astfel cu renunțarea monopolului alcoolului — care a fost la noi, în Ba-

sarabia —, concesionarea bogățiilor Statului, și așa mai departe.

Cu toată această neîntreruptă schimbare însă, nu este niciodată și nu poate să existe, nu trebuie să existe nici cea mai mică confuzie între economia publică și economia privată. Deși viața socială ca și viața individuală, ca totul în lume, este în veșnică mișcare, într-o neconștientă transformare, în fiecare clipă însă elementele acestei vieți sociale, instituțiile publice, sunt în stare de echilibru stabil și economia publică perfect distinctă de economia privată.

În orice societate, oricât de primitivă sau înaintată, oricât de mare sau mică ar fi, oricare i-ar fi principiile sociale pe care se întemeiază, există un avut comun care îi garantează existența. Caracteristica unei societăți este tocmai această avere comună, pe care membrii societății siliți — în societatea comunistă — sau de bună voie — în societatea individuală — o alcătuiesc din părți individuale pe cari ei le cedează din avutul lor particular, societății, în interesul unei conviețuirii comune. De multe ori averea comună există numai în chip virtual, și, desigur fără a avea ființă, totalitatea averilor particulare garantează existența acelei averi comune. Avutul comun poate fi, de asemenea, nu de proveniență individuală, poate fi avut rezultat din cuceriri, poate fi avut rezultat din expropriere. Fie el însă rezultat din ocupație sau descoperiri de pământuri și bogății nelocuite și neînstăpânite, fie din războaie sau din deposedări revoluționare, avutul comun are existență distinctă, cu totul deosebită de averea particulară și de totalul averii particulare a membrilor societății.

Uneori Statul sau altă comunitate, au averi efective care să fie îndestulătoare pentru satisfacerea necesităților existenței sociale, de cele mai multeori însă averile efective sunt neîndestulătoare și necesitățile trebuie satisfăcute din averile particulare. Intreție-

nerea instituțiilor publice în special necesită o sumă de cheltuieli, care, prin natura lor fiind făcute în interes obștesc, trebuie să fie acoperite prin eforturile obștească. Statul este în drept să adune dela cetățeni sumele necesare întreținerii instituțiilor publice. Aceste sume și cheltuielile ce se fac pentru întreținerea instituțiilor publice, sunt veniturile și cheltuielile publice, ele sunt elementele fundamentale ale economiei publice.

Socoteala administrarea, cumpănirea și înregistrarea veniturilor și cheltuielilor publice, fac obiectul contabilității publice, care se deosebește de contabilitatea privată nu numai prin formă și metodă, ci și prin destinație.

Desigur că instituțiile publice nu se întrețin numai prin banii cetățenilor, ci și prin servicii prestate în natură de aceștia. Această formă cu mult accentuată în trecut și în organizațiile inferioare, are urme puternice și în organizația de astăzi a Statului și de sigur va avea totdeauna. E de ajuns să se amintească de jertfa persoanei lor, pe care cetățenii o aduc pe altarul patriei pentru apărarea existenței ei. Războiul nu se ține numai cu banii unei națiuni, ci și cu munca efectivă, cu energia ei trupească.

Din punct de vedere al socotelilor publice, aceste prestațiuni în natură, cu toată marea lor importanță socială nu pot fi luate în considerație. În întâiul rând fiindcă nu pot fi evaluate, iar dacă ar fi evaluate, evaluarea lor ar avea un caracter teoretic. Dar mai ales pentru că controlul public al acestor prestațiuni nu prezintă niciun interes, din moment ce ele au fost împlinite în folosul Statului.

Contabilitatea publică este totalitatea regulilor care servesc la mănuierea averii publice — la încasarea veniturilor și la plata cheltuielilor publice, la înregistrarea acestor încasări și plăți — și la controlul gestiunii tuturor institutelor publice, astfel că gestiunea

averii publice să se facă potrivit voii și hotărârilor adunării naționale.

Adevăratul caracter al contabilității publice nu este numai necesitatea de a ști în fiecare moment care este situația averii publice, sau garanția onestității funcționarilor mari și mici în mănuirea fondurilor publice, ci mai ales expresiunea formată a dreptului suveran al națiunii să încuviințeze ea însăși încasarea tuturor veniturilor și achitarea tuturor plăților Statului. Aici stă deosebirea mare dintre contabilitatea publică și contabilitatea privată.

Acest drept al națiunii suverane de la care emană toate puterile în Stat, de a consimți la orice contribuție și cheltuială publică și de a controla mănuirea averii publice, nu este de dată atât de veche nicăiri și este de dată foarte recentă în țara noastră. El a fost cucerit prețutindeni în lupte grele și adeseori sângeroase.

În Anglia, țara în care a fost pentru întâia dată recunoscut acest drept al națiunii, el a fost definitiv cucerit în urma revoluțiilor dela 1648 și 1688, care nu au fost provocate atât de chestiunile religioase și sociale care frământau pe atunci poporul englez, cât prin faptul că regii Angliei: Carol I, Carol II și Iacob II, au încercat să nesocotească acest drept al națiunii engleze, drept săpat în suflului ei prin tradiție de 400 ani, impunând impozite noi fără învoirea poporului.

În Franța, în urma marii revoluții, adunarea națională din 1789 a stabilit definitiv că veniturile publice, taxele și impozitele trebuie să fie hotărâte de națiune. Practica acestui principiu e mult mai veche în Franța. Desigur sub o formă mult mai puțin democratică, dar totuși se recunoștea că regele nu-și putea impune după plac supușii.

Statele generale (Les États généraux) alcătuite din mari vasali și prelați, și apoi și din burghezi, era organul care autoriza pe rege să impue dări noi. Aceste adunări nu pot fi socotite ca adunări naționale și nu aveau alt rol decât să descarce pe rege în fața poporului, ba încă nu aveau niciun drept de control asupra gestiunii averii publice, care de altfel pe atunci era socotită ca averea regelui.

În România acest drept al națiunii a fost câștigat foarte târziu. Dela întemeierea principatelor întreaga avere a țării era socotită ca averea domnului. Domnul avea dreptul nediscutat să ridice impozite, să le ridice atunci când voia și atât cât voia. Domnul Munteniei Neagoe Basarab (1512-1521) lăsa urmașilor săi următoarele învățăminte:

„Lar venitul tău, ce-ți va veni din toată țara ta, acela să fie tot în mâi-

nele tale. Să nu cumva să-l dai și să-l împarți pe boerii tăi, sau pe rudele tale, sau pe niscai slugi de ale tale, ce-ți vor fi făcut niscaiva slujbe, ci să fie tot cu seamă în mâinele tale. Dă cui vei vrea să dai cu mâna ta, ca să știe ei să mulțumească că tu ești Domn“.

De aci se vede că întreaga avere a țării era averea Domnului, de care putea dispune în mod suveran, și bătrânul Domnitor Neagoe sfătuia pe urmașii săi să nu-și împartă averea pentru ca să nu li-se slăbească puterea.

Aceste sfaturi însă nu au fost ascultate; domnii, pentru anumite servicii aduse lor, dădeau supușilor, mai mult boerilor, părți din moșiile țării, și scuteau de anumite dări. Din această cauză averea țării s'a micșorat și nu mai era îndestulătoare nici puținelor nevoi publice care erau pe atunci, numărul contribuabililor se împuțina, povoaara dărilor era din ce în ce mai mare, și stoarcerea poporului mai necrutătoare. Lucrările publice erau cu totul neglijate, și chiar când, mai târziu, Domnii și-au dat seama că au datoriat să îngrijească și de instituțiile țării, nu s'a făcut vreodată deosebire între necesitățile țării și acelea ale domniei. Era o singură visterie, o singură condică de socoteli.

În istoria noastră se întâlnesc foarte rar revolte întemeiate pe călcarea drepturilor națiunii. Țăranii cari nu mai puteau suporta greutatea birurilor își distrugau averea (își omorau vitele sau sfărmau casa) sau chiar își părăseau gospodăriile și fugeau în codri și munți, refuzau deci plata birurilor, însă nu s'au gândit niciodată la dreptul de a hotărî singuri birurile ce trebuiau să dea pentru împlinirea nevoilor obștești, sau întreținerea Domnului și a Curții lui, sau să ceară socoteală visteriei de întrebuințarea banilor adunați. Acest drept a început să fie recunoscut națiunii, fără ca să fie cerut de ea, desigur sub influența ideilor din apus, prin Regulamentul Organic ce s'a dat țărilor românești în timpul ocupației rusești din 1828-1831.

În capitolul III al Regulamentului Organic atât din Muntenia cât și din Moldova, se prevăd normele organizării financiare pe care trebuia să se întemeieze guvernarea de mai târziu a țărilor românești, și anume:

1) S'au desființat redevențele păgubitoare pentru contribuabili și s'au suprimat privilegiile abuzive;

2) s'a alcătuit un buget de venituri și cheltuieli pentru fiecare an;

3) s'au fixat normele de contabilitate publică;

4) s'au stabilit regulile fixe pentru stabilirea impozitelor;

5) s'au hotărât regulile uniforme pentru strângerea impozitelor;

6) s'au stabilit norme pentru alcătuirea dării de seamă anuale a visteriei.

Prin aceasta s'a separat gestiunea visteriei publice, de aceea a visteriei domnești. Domnul nu mai era stăpân absolut pe averea țării și nu mai putea pune impozitele pe care le voia el; prin buget i-se fixa o listă civilă, și dela cea dată nu mai avea dreptul să se atingă de nici un fel de venit public, nici să ceară dela orcine vrea o dare în natură.

Dreptul națiunii a fost deplin recunoscut la 1 Iulie 1866 prin Constituție. După pactul fundamental: toate puterile emană dela națiune; orice impozit este așezat numai în folosul Statului, județelor sau comunelor; niciun impozit al Statului nu se poate stabili și percepe decât numai în puterea unei legi; puterea legislativă se exercită colectiv de către Rege și Reprezentanța națională (Senatul și Adunarea deputaților), orice lege cere învoirea câtorrele ramuri ale puterii legiuitoare și nici-o lege nu poate fi supusă sancțiunii regale, decât după ce se va fi discutat și votat liber de majoritatea ambelor adunări; în fiecare an Adunarea încheie socotelile și votează bugetul, toate veniturile sau cheltuielile Statului trebuie trecute în buget și în socoteli, bugetul se prezintă totdeauna Adunării deputaților și nu e definitiv decât după ce e votat de dânsa și sancționat de Rege; regularea definitivă a socotelilor trebuie să fie prezentată adunării deputaților cel mai târziu în doi ani dela încheierea fiecărui exercițiu.

Adunarea generală ordinară prevăzută de Regulamentul Organic nu era o adunare națională. Alcătuită cum era în Moldova, dintr'un mitropolit, doi episcopi, 16 boeri din capitală, 16 deputați câte unul de fiecare județ, proprietari funciari, boieri fii de boieri, această adunare nu cuprindea reprezentanții marii majorități a cetățenilor. Adunarea generală chiar dacă avea dreptul să examineze socotelile gestiunii publice a Statului, ea nu avea altă putere decât să semnaleze Domnului neregulele pe care le va fi aflat. Dările directe — darea personală pe care o plăteau numai țăranii și patenta pe care o plăteau negustorii sau meseriașii — și dările indirecte — impozitul asupra sării, dreptul de vamă, redevența din bunurile mănăstirești — erau fixate de paragrafele regulamentului organic și deci nu erau nici consfințite, nici alese de națiune și nici nu erau impuse tuturor cetățenilor. Boierii erau scutiți și prin regulamen-

tul organic de dări către Stat. „Boierii de orice rang, precum și proprietățile lor, sunt ferite de oricel de negoț, fără a fi obligați să se prevadă cu o patentă“ (art. XLVI anexa P. Regulamentul organic al principatului Moldovei). Cu toate acestea organizarea financiară dată de regulamentul organic e un pas înainte față de ceea ce era până la 1828.

Prin convenția dela Paris din 7 August 1858 încheiată în temeiul Tratatului din Paris din 30 Martie, 1856, se desființează toate privilegiile, scutirile sau monopolurile de care se bucurau încă unele clase: toți locuitorii principatelor devenind egali înaintea legii și înaintea impozitului (art. 46); puterile publice sunt încredințate în fiecare principat unui Domn și unei adunări electivă (art. 3); adunarea electivă deliberază, amendează și votează bugetele (art. 14 și 22); ministrii sunt răspunzători de violarea legilor și mai ales de orice risipă a banilor publici (art. 15). Iar prin Statutul din 2 Iulie 1864 prin care se dezvoltă convenția dela Paris, în urma unirii principatelor se întărește că bugetul de cheltuieli și venituri nu poate fi executat decât prin votarea lui de către adunarea electivă.

Constituția din 1 Iulie 1866 pune definitiv și complet normele unei organizări democratice a finanțelor țării.

Prerogativele date încă din 1866, prin Constituție, adunării deputaților nu sunt altceva decât recunoașterea drepturilor națiunii de a hotărî asupra necesităților și mărimii impozitelor, de a examina și aproba cheltuielile cerute de diferitele instituții publice, și de a urmări dreapta și cinstita întrebuintare a averii publice la efectuarea cheltuielilor publice.

De sigur că pentru un guvern este neplăcut să vie înaintea parlamentului să-și expună toate intențiile și să justifice toate cheltuielile pe care vrea să le facă, însă fără aceasta este cu neputință controlul public. Mai mult încă, desăvârșirea acestui control nu poate avea loc decât dacă se dă seama în parlament de modul de executare a bugetului, și dacă sunt stabilite norme pentru administrarea legală a averii publice, pentru mâniarea banilor publici, încasarea impozitelor și plata cheltuielilor publice. Și aceasta se realizează printr'o lege a contabilității publice, printr'o lege a răspunderii ministeriale și prin crearea unui organ permanent și competent de control (Curtea de Conturi).

Economia publică, și prin aceasta contabilitatea publică, nu are a se ocupa numai de probleme economice și

financiare ale Statului, de administrarea bunurilor Statului și de mâniarea averii Statului, ci și de rezolvirea problemelor, de administrarea bunurilor și de gestiunea tuturor instituțiilor publice sau de utilitate publică (Casa de depuneri, Casa generală de pensii, Casa Centrală a asigurărilor sociale, Camera de comerț și altele) orice întreprinderi ale Statului, județelor, comunelor.

Mai mult, Statul și autoritățile publice nu au a subveni numai instituțiilor publice sau de utilitate publică, ci chiar instituțiilor și asociațiilor private, și intereselor individuale, dacă acele instituții, asociații sau interese individuale concordă cu interesele generale ale societății. De aci rostul sumelor importante ce se găsesc între cheltuielile publice sub formă de subvenții, ajutoare, burse.

În România, Economia publică și contabilitatea publică au fost privite din aceste puncte largi de vedere, contrar altor legi (de pildă contrar legii franceze de contabilitate publică din care legea noastră este inspirată) legea română din 1903 nu se referă numai la

dispozițiile privitoare la contabilitatea Statului, ci și la dispozițiile privitoare la contabilitatea tuturor instituțiilor cu personalitate morală.

Prin art. 1 al legii contabilității publice române din 21 Martie 1903, se determină întinderea legii contabilității publice în ce privește gestiunea averii publice:

„Serviciile financiare și contabilitatea banilor publici sunt supuse legii de față“.

Prin urmare, întreaga administrație financiară a țării și toți mâniaștii de bani publici sunt supuși legii contabilității publice.

Iar în aliniatul al doilea al aceluiaș articol se definește „banii publici“ în modul următor:

„Bani publici sunt banii Statului, ai Județelor, ai Comunelor, ai Camerelor de Comerț, ai Casei de depuneri, consemnații și economie, ai Caselor de pensii, ai Casei de dotație a oastei, ai Eforiilor spitalelor civile, și, în genere, ai tuturor instituțiilor și așezămintelor publice și de binefacere“.

N. Ghiulea

ACTUALITĂȚI

În căutarea armoniei

3. Cartea soluțiilor

Fânțele viețuitoare de pe pământ, inclusiv omul, sunt în categoria cea mai inferioară de evoluție.

Animatul e fericit, fiind inconștient de principiul lui vital. Trăește condus de instinctele lui, în mod mecanic.

Singur omul are prilejul de a fi nefericit. De jumătate a ajuns la conștiința inferiorității sale. Aspiră la viața mai înaltă. Se trudește, se opinește, dar încontinuu e doborâți de legile materiei. Se ridică din nou, în locul său. dar atunci îl doboară societatea cu instinctele ei inferioare, cu anarhia și inerția ei.

Aici încep conflictele și tragediile, cum le-au descris clasic Goethe în Faust și Madach în Tragedia omului.

Ce folos de știință și de toate progresele tehnice, dacă societatea e barbară?

Sunt arine în nănaa criminabilului.

Paralel cu progresul în științe e necesar și progresul în organizarea societății omenești.

În svârcolirile noastre pătimase, dar fără rost, trebuie să producem un curent de idei, în care absurditățile să dispară iar să se contopească în unitatea vieții, ca osculațiile unor coarde în armonia unui acord.

Pentru curmarea absurdităților, nu

vom scăpa din vedere, că în domeniul moral, criteriul binelui și al răului este promovarea vieții sociale. Tot ce promovează viața omului în societate, este bine, în sens moral. Tot ce o împiedică este rău. Christos a formulat acest criteriu prin cuvintele: „Toate câte vreți să vă faceți vouă oamenii, așa și voi să le faceți lor“. (Mat. VII, 12).

Natura nu e nici rea, nici bună. Tolerază răul ca și binele. Soarele răsare peste cei buni, ca și peste cei răi. Ploile se revarsă deopotrivă peste cei drepiți, ca și peste cei nedrepiți.

Dintre toate absurditățile vieții noastre actuale cea mai gravă e absurditatea economică (producție, circulație, finanțe) cu repercusiuni nu numai de ordin material, ci și intelectual și moral.

Vina principală o poartă, precum am zis, banca de emisiune, sau mai corect, conducătorii ei, cari nu au fost în stare să canalizeze într'o alvie sănătoasă, normală, sbucnirile de viață economică ale țării, ci sau dovedit „oameni mici la evenimente mari“. Nu eu rostesc osânda aceasta, ci debandada agriculturii, industriei, comerțului din țara aceasta; agonía nemurărilor întreprinderi o trimbițează în auzul aceloră,

cari ochi au și nu vreau să vadă, urechi au și nu vreau să audă...

Mintea sănătoasă ne prescrie o singură rețetă de scăpare din cercul acesta vicios: aur — emisiune de bilete proporțională rezervei de aur — intensificarea producției și a circulației bunurilor. Numai așa vom putea combate scumpetea și vom avea o balanță comercială favorabilă.

Sub numeroase aspecte, recunosc că banul este o pacoste pentru oameni. Cugetătorii realiști, moralisti și utopiști și-au frământat mintea dacă e logic și just ca acest „mijloc de schimb“ (și nimic altceva) să înfrigureze lumea ca un spirit demonic? El face posibilă acumularea de averi la unii și mizeria la alții, El leagă pe unii și desleagă pe alții. Li leagă în păcate și-i desleagă în iad. Unii încep cu puțin și ajung la mult. Alții încep cu mult și ajung la puțin. Dar legea naturii e mai presus de aceste oscilații. La drept vorbind cu toții începem cu nimic și ajungem la nimic. „Nihil enim intulimus in mundum, nec effere quicquam possumus“. (Nimic nu aducem în lume, când ne naștem. Nimic nu putem duce, când murim). Activitatea pentru existență ne-am putea-o organiza deci și fără intermediul banului. Un Bellamy ne-a arătat modalitatea. Nu avem decât să o înfăptuim, fiind în concordanță și cu ideea creștină. La ceea ce ar trebui să ne îndemne nu numai ideea în sine, ci și dorința de a suprima, pe cale firească, filargia, uzuraria, speculațiile, furturile...

De caracterul unei pandemii teribile este înțelepciunea popoarelor: „Si vis pacem para bellum“ cu frigurile de înarmare și scăpând din vedere, că cine se întemeiază pe tumuri și batonete de ele va muri.

Interesul statului nostru ar fi să transforme armata din o organizație consumatoare și risipitoare într-o organizație constructivă și productivă, după cum am arătat altădată și probabil vom mai arăta. Prin acțiuni pozitive, în stil mare mai cu efect se poate apăra țara, decât prin pierdere de timp și risipă de energie. O problemă importantă, care merită să o ținem la ordinea zilei.

Cu proteste gălăgioase și cu bârfele murdare nu rezolvim chestiile, ci le tulburăm. Le tulbură la noi, mai întâi, politicienii...

Se scrie în constituție, că „toate drepturile emană dela națiune“. Ceea ce e o mare minciună. Dacă ar emana dela națiune, nu știu, zău cine și cum ar fi deputați, ori senatori și dacă peste tot ar mai fi deputați și senatori. Corpurile legiuitoare înghit la an sute de milioane, ceea ce națiunea nu le-ar da. Nici

nu e chemarea „națiunii“ adecă a grosului populației, a majorității inculte, să guverneze minoritatea intelectuală, precum nu e chemarea picioarelor să guverneze trupul. Intre organismul social și organismul trupesc există o analogie perfectă și a atribui mâinilor, picioarelor, stomacului, capului etc. alt rol, decum îl au dela natură este a călca legile firii. Tocmai așa și în organismul social. E un non-sens ca ignoranța, întunecul, să cârmuiască lumina. Problema omului înțelegător e să caute armonia, echilibrul, între funcțiunile diferitelor organe, respectând princi-

piul energetic. Sub acest raport vom recunoaște, că la noi sutele de senatori și sutele de deputați, aleși cu multă svârcolire și cheltuială, sunt un lux și o minciună costisitoare. Decât mulți și slabi mai bine puțin și buni. După mine, un guvern luminat, ajutat, trimiși din 3 în 3 ani de fiecare județ și cari să cunoască temeinic nevoile regiunii, ar face mai multă ispravă decât sutele de reprezentanți guralivi și vanitoși.

Prin aceste soluții nu râvnesc să iau vr'un premiu academic, dar cine știe altele mai bune, poștească și le spună.

Gavril Todica

Din tinerețea lui Ioan Maniu

In baza scrisorilor lui către S. Bărnăuțiu

Tânărul Ioan Maniu, după ce urmase în decurs de doi ani (1855—6, 1856—7) studiile juridice la Universitatea din Pesta, trecu la Viena, unde, după alți doi ani (1857—8, 1858—9) termină „quadrieniul“.

Din cetatea împărătească scria în 13 Iulie 1859 unchiului său Simion Bărnăuțiu, la Iași, informându-l despre încheierea cursurilor, despre absolvirea sa, precum și despre intențiunea ce avea de a face riguroasele la Pesta.

În luna următoare se și gătea de drum spre capitala Ungariei. „Voiu purcede mâne dimineață cu naia de abure; ajungând în Pesta Ți voiu scrie de va fi op (lipsă)“ scria el în 8 August.

Cât timp stătuse Ioan Maniu în Viena, l-a ținut pe unchiul său în curent cu tot ce se petrecea mai de seamă în capitala Austriei, mai ales întrucât privea pe Români.

Plecând Maniu, îl vedem pe I. Maior, funcționar în ministerul de justiție, luând rolul de informator, pentruca marele naționalist ardelean dela Iași, să nu stea „cu totul isolat de Viena“. În scrisoarea sa din 14 August 1859, I. Maior îi scria lui S. Bărnăuțiu și despre Ioan Maniu care „a plecat de vreo câteva zile la Pesta“.

„Nepotu s'a purtat foarte bine — zicea el în scrisoare — dar e cam slăbuț. După ce va scăpa de riguroase cred că se va întrema, până atunci e puțină speranță, fiindcă în Pesta încă-s riguroasele mai aspre ca în Viena, afară de aceasta cu un studiu e mai mult ca aici, adeca cu dreptul Ungariei și a Transilvaniei. Când și-a luat ziua bună, mi-a spus că cu banii câți îi trimiteți e îndestulat și foarte recunoscător, numai îl apasă neregularitatea în trimitere. Acum îi merge cam greu fiindcă a început ca puiu lui Noak, când da să se ridice, atunci

se cufunda mai tare. Aici tot a dus-o mai ușor, fiindcă a avut mai mulți cunoscuți și se putea imprumuta. M'a rugat să-ți scriu și să te rog că dacă se va putea să faci bine să-i trimiți ceva mai regulat, cu toate că știe și el că să poți i-ai trimite cât de regulat.“

În 16 August 1859, Ioan Maniu scria Unchiului său deja din Pesta.

Tânărul de 26 de ani, în vederea riguroaselor se stabilește în capitala Ungariei, de unde în decurs de 3 ani (1859—1861) nu va înceta de a-l informa pe Bărnăuțiu despre toate evenimentele mai importante de acolo, cari priveau relațiile dintre Români și Unguri, precum și de a-i trimite, precum i-a trimis și din Viena, multe cărți de drept și de filosofie.

Din scrisorile lui, ne putem face o idee clară despre sentimentele cari animau tinerețea intelectuală română de prin anii 1860, despre ținuta ei față de frământările tinerimei maghiare și despre atâtea chestiuni, cari priveau interesele și destinele neamului românesc din Ardeal și Ungaria.

Vom prezenta câteva excerpte din aceste scrisori, în cari se reoglindeste sufletul svăpăiat al tinerimei române, — și în primul rând a lui Ioan Maniu, — care trăia din capitalul de desnaționalism și idealism, propovăduit de reprezentanții generației eroice din 1848, ce și-a avut în frunte pe A. Iancu, cu spada, iar pe S. Bărnăuțiu, cu înțelepciunea.

În scrisoarea sa din 26 Sept. 1859, după ce roagă pe Unchiul său să-i trimită „Istoria Românilor“ a lui Laurian și „Călătoria în Basarabia de Sion, precum „și alte cărți cari ating Țara românească și cari pot intra în monarhia austriacă — de câtva timp încoace — plină de strămutări“, continuă în modul următor: „Știu că ați auzit despre ordinațiunea, des-

pre limba propunerii în școale; încât se va putea aplica și la Gimnaziile pe unde majoritatea e română, nu știm, deoarece în acea ordinațiune este clausula: „limba propunerii depinde de aceia cari au drept de a aplica Profesorii în Gimnazii“; așa dară în Sibiu în Gimn. catolic, unde sunt 233 de români, 53 unguri vre-o 60 nemți, se va propune tot nemțește; în Cluj, Satu Mare, Urbea-Mare (Oradea-Mare) Arad, sunt români jumătate, în Gimn. în Baia-Mare și Șimleu două treimi, la Sași în Sibiu una treime români; nu știu cum stau celelalte Gimn. în Trans. necetind încă programele lor — în Blaj, (Blasiu) Beiuș (Beiusiu) și Brașov (Brașeu) se înțelege de sine că se va propune românește, de aci nu urma alta decât a se apuca românii să-și facă Gimnazii naționali, pentru că tinerii cari învață pe la Unguri, mai ales în Cluj, Satu-Mare, Urbea-Mare și acum încă se îmbeată de gloria cea falsă a Ungurilor și cari-s mai buni studenți aceia se pierd pentru noi. Exemple destule am văzut cu ochii mei; iară cari nu se perd se plâng că ei nu vorbesc românește laolaltă nici în școală nici acasă, corespund cu părinții și cu amicii în limba ungurească și nu limba mamei sale.

Acesta e fructul școalelor ungurești pentru românii Io nu precep cum poate fi elementul unguresc pentru români așa amăgitor? Apoi în Pesta și Viena e mirare că unul e mai gelos ca altul; în Pesta precum se știe numai tinerimea școlară și teatrul național reprezintă ungurimea, iară în deregătorii și în comunicațiune, nu auzi altă limbă decât cea nemțiască; io atribui cercustărei acestei și tradițiunii, acest zel a tinerilor noștri; au venit câțiva tineri dela Gimn. menționate, nu se pot mira destul cum noi românii puținii fiind (înțeleg la Universitate) suntem așa cum suntem și nu ne-am perdut de mult între jumimea cea înfocată ungurească? Și aceea țin de însemnat, că Ungurii pe aici sunt mai toleranți, dacă le vorbești, îi mai poți capacita, macar din 100 unul, iară pe cei din provincie ne având cunoștință de alte Ginte, sau mai bine zicând frecări cetățenești cu alte popoare, nu te poți înțelege nice cu unul; apoi iară și aceea că nu toți au văzut și cunoscut harta etnografică a monarhiei austriace, unde sunt națiunile după culori și unde cel cu ochi ușor observă că, culoarea românilor cuprinde atâta teritoriu cât a Ungurilor; și nici aceea nu au cetit ce scrie Bonfiniu; adeca pământul dela Tisa încolo se numește Valachia Mare cu capitala „Varadin“

pe Batori-l numește Principele Valachilor...“

În post-scriptumul acestei scrisori, își exprimă dorința că „ar fi bine când mi-ai trimite banii înveliți tot cu asemenea hârtie ca și ultima dată, pentru că din aceea, dacă nu e stricată ci întreagă, poți trage folos sau mai bine zicând răcorire spirituală; fiind cu căutare la ea trimite-mi ceva de însemnat, trimite-mi tot așa, și mai adeseori; pentru că știi bine noi pe aici nici auzim nici vedem nimic ce mai fac frații noștri“.

În 12 Oct. 1859, încunoștințază pe Unchiul său, că i-s'a fixat termenul de examen „pentru primul riguros pe ziua de 9 Ianuarie 1860, și apoi urmează: „Numărul tinerilor studioși români s'a întreit estimp la facultatea de aci; majoritatea e bănățiană și ungurească; Transilvăneni suntem 6 inși, 3 frecventanți, 3 rigurosanți. Nici odată nu au simțit tinerii din Pesta așa mare trebuință de un ziar românesc ca acum, pentru aceea mă rog mijlocește trimiterea unei foi care, pe lângă cuprinsul ei științific să mai aibă în că și o limbă curată românească — pentru că — după cum am mai zis —, mulți tineri de a-i noștri, acum vreau învăța a o cunoaște mai perfect; io din parte-mi aș mai dori ca, să pot căpăta Steaua Dunărei când ar putea intra la noi. Cartea dată de Sion „Suevire de călătorie în Basarabia“ se publică pe încetul în Gazeta noastră, pentru aceea nu o mai cumpăr după cum m'am fost rugat; numai istoria numită (a lui Laurian) de cumva e posibil, mă rog trimite-mi-o.“ De încheiere se roagă bani și se închină de sănătate domnilor „Columbu și Mikle“.

Din scrisoarea cu data de 10 Dec. 1859 reiesă, că stă în fața rigorosului. „Sper că-mi va succede bine, deoarece, cât au știut alții rigurosanți români, unguri etc io încă mă crez a ști“. E eșofat de munca încordată, iar cu sănătatea nu se prea poate lăuda, din cauză că nu prea are vreme de „comotie“. „Însă pentru toate aceste io nu despez căci știu, cum am trecut prin rigoroase și mă voi recrea în o lună două în aer bun, iară viu la loc, pentru că mulțam lui D-zeu, corpul — utcumque arată a fi din sânge românesc, de altmintrelea nu mai vreau a vă infesta cu asemenea povești“.

În ziua de după rigoros, 10 Ianuarie 1860, îi scria: „Astăzi tena ferice a Vă putea trimite înștiințare despre rezultatul sudorii mele de câteva luni.“ Examenele i-au succes bine. Alături la scrisoare și un estras din protocolul rigurosanților. Din greșală i-a fost scris „Josephius“ în loc de „Joannes“.

Când i-s'a imanuat n'a mai cerut altul, ci a zis numai să coregă simplaminte, pentru că se știe că din toată Transilvania și tot Bădăcinu numai un Maniu este la Universitate.“ Mulțumește pentru ajutorul căpătat. El e „foarte sănătos“, colegii îi zic, că are față mai bună acum, ca și când a început a învăța de riguros. Il întreabă pe Unchiul său: „ce ai făcut la mână de te doare? doară ești morbos tare și numai nu vrei să mă supărați pre mine? Umilit mă rog scriemiți adevărat.“ Se închină de sănătate d-lui Micle și îi mulțumește, că i-a dorit „felicire la examen“. Cartea cerută (de Micle), în Pesta nu se poate afla, și-o poate însă procura din Viena prin tinerii români candidați de medicină de acolo: Nica (Constantin), Stefan Poppu, Kolcsár sau și prin Dr. N. Stoia. (adresa lor la „Allg. Krankenhause“)

Un caz interesant poveștește el unchiului său în scrisoarea din 26 Ianuarie 1860.

Mergând la decanul Vockelety să-și ceară termen pentru al doilea riguros, acesta, după ce l-a primit cu multă afabilitate și i-a fixat termenul dorit (4 Iulie), i s'a adresat în chipul următor „D. Wenzel mi-a spus că ai pe cineva cunoscut sau rudenie în Ppatî, și anume în Iași: am, zic: aș avea să-l rog pentru ceva, dacă e cu putință, adeca: io am un cumnat, de 4 ani e promovat la demnitate de Doctor în drepturi, avocat nu-i place să fie, dirigător cu atât mai puțin, ci ar vrea să capete un post de profesor, ci la noi nu se capătă nicăiri, nu cumva în Principate cu înființarea noii Universități ar fi de lipsă un atare individ? fii bun întreabă pe Unchiul D-sale și să aibă b nătate a ne spune dacă e, prin ce căi ar putea deveni profesor la oarecare Academie sau Universitate de acolo?“

I. Maniu i-a promis, că-i va scrie și-l va încunoștința despre rezultat. Tinerul Doctor învins, i-s'a prezentat. Se vede a fi om de treabă, dar nu știe ce neam va fi fiind. I-a vorbit ungurește, dar „fața și statura naltă nu-l arată a fi ungur, precum nici numele Milbek“. Scrie mai departe: „Io sum foarte îngrijat pentru împlinirea acestei sarcine, io știu că frații de dincolo de Carpați is sătui de indivizi din Monarchie, mai ales care au terminațiunea ger, ch, ck, ty, el, ng, etc. mai sum sigur că dorința lor e neconsiderată și nu se va putea împlini, căci vor vedea numele cu „ek“ și religiunea „R.-Kath.“ însă io nu am avut ce răspunde alta decât că D-ta vei face tot ce e posibil, și ai întâi speranța de a putea ajunge la un asemenea post“. Pe respectivul Milbek l-a lămurit despre

Liga culturală

spiritul public din Principate, spunându-i, că „la Români din P-atele danubiene lie frică de tot ce e străin cu elementul lor, pentrucă ducându-se mai mulți din monarchie acolo, au abusat cu ospitalitatea cea sinceră și proprie Românilor.“ Milbeck i-a răspuns: „cred io și știu prea bine, că nu pot vedea pe nemți și au ordin asupra lor, însă cu atâta au mai, multă atragere către Ruși“.

Maniu i-a răspuns: „chiar din contra: antipatia cătră Ruși e dublă“. Roagă pe Unchiul său să facă cum va ști de bine, iar dacă nu-i va da nici un răspuns, va face el unul, care-l va întâri în speranță până când se va găta Universitatea din București, iar io sper că mai iute voi fi Doctor.“

În partea ultimă a scrisorii îl informează despre „ce se mai întâmplă prin Monarchie“. „Poate prin Jurnale veți fi cetit — scrie Maniu —, că se fac cu vorba multe strămutări, iară în faptă numai puține, dintre care se pot enumera, că numărul deregătorilor (funcționarilor de stat) s'a redus la un calcul mai mic, până acum, iară astăzi am cetit o ordinațiune prin care locurile vacante sau care vor fi vacante să nu le împlinescă. Dela un avocat român de aici, care e cel dintâi, și la care se închină toți ungurii și nemții am auzit, că un deregător mare i-ar fi spus, că: Guvernul se va sili ca să conserve și să mărească autoritatea advocaților, observațiune care re a făcut bătrânul nostru, asupra acestei expresiuni nu ne prea măgulește adeca Guvernul nu vrea să aibă prea mulți advocați; încât are drept, nu știu încă; atâta e destul, că dintre românii bănațeni și Ungureni au ignorat și cenzurat mai mulți de 4, 3, 2, 1 ani și tot nu-i mai denumesc de advocați, ci-s constrânși de a scrie și a lucra la nemți toată ziua pentru 30 fl. pe lună, cel mult 50 fr., așa dacă puțină speranță avem de advocatură, decumva va rămâne lucrul tot așa de rău, atunci io nu știu ce să zic, să rămân și io câțiva ani de cancelistul unui neamț sau ungur bătrân și măgar, sau să-mi fac raza de speranță a pulea fi și trăi pe pământ românesc cu domnitor românesc? E dulce a trăi în libertate și a lucra după dreptul naturii sub săntul scut a libertății; însă e mare meritul și virtutea, unde lucră și asudă omul luptându-se cu cele mai mari greutăți și împiedeci!!! Până când voi fi Doctor mai avem timp să ne eugetăm.“

Dr. Coriolan Sucin, profesor

Luni 8 Noembrie, în ziua sfinților arhangheli Mihail și Gavril, Liga culturală a sărbătorit punerea pietrei fundamentale a palatului său.

Palatul care se va ridica, prin subscripție publică, în București, este de fapt Palatul neamului românesc.

Liga culturală a fost înainte de războiu păstrătoarea idealismului românesc, apărătoarea demnității naționale, însuflețitoarea iubirii de neam și patrie.

Prin Liga culturală s'a menținut nădejdea întregirii neamului în sufletul Românilor subjugăți; prin ea neamul protesta contra nedreptăților care se făceau fraților de supt stăpânire străină și își apăra demnitatea națională jicnită de guvernele slabe și servile; prin Ligă 'sa făcut creșterea sufletească a tineretului, care prin sângele său a împlinit idealul nostru al tuturor.

În casa Ligei culturale, nu odată, frați de pretutindeni și-au dat mâna, s'au îmbărbătat în speranță și au căutat căi și mijloace pentru pregătirea zilei mari, pe care toți o vedeau foarte depărtată, dar pe care totuși, toți o aveau nebunia, să o aștepte încă în decursul vieții lor.

Visul unirei tuturor românilor, visul realizării integrale a idealului nostru, numai bătrânii Ligei culturale îl aveau împreună cu tineretul univesitar, care totdeauna a răspuns la chemările acestei instituții culturale. Credincioasă în așteptarea realizării acestui vis, Liga culturală, Mama Liga, prin entuziasmul, prin statornicia ei, a făcut ca acest vis să devie idealul național al poporului român.

Înainte oricărei posibilități, înaintea oricărei întrezăriri a unei posibilități, poporul românesc avea speranță, avea credința, refacerii Daciei Traiane și realizarea unei Români mari, dela Nistru până la Tisa. Hărțile astfel erau desenate, cărțile de școală de această întregire vorbeau, învățătorii cu lacrimi în ochi insuflau școlărilor iubirea de neam și patrie, și legănarea în sufletele lor curate a visului unirei noastre. La înjghebură acestui ideal național, la câștigarea tuturor conștiințelor românești pentru acest ideal, Liga culturală a contribuit imens. Dacă nu se datorește ei totul, cea mai mare parte desigur însă că da.

Întregirea neamului e o sărbătoare națională, e o faptă națională de o neprețuitoare valoare, e o minune Dumnezeiască, unică în istoria neamului nostru, dar e și sărbătoarea și fapta, și minunea Ligei culturale.

Ea singură are drept să sărbăto-

rească împreună cu neamul întreg această minunată faptă.

După realizarea idealului național, s'a crezut că misiunea Ligei culturale a încetat. Deși creată pentru întreținerea culturii naționale la românii de pretutindeni, Liga culturală, silită de împrejurări, și în special de suspiciunea și ura guvernelor țărilor vecine, subjugătoare de frați români, a fost nevoită să ia în mâni steagul idealului național integral, și să uite întâiul ei scop. Opinia publică și ea, legase în mintea și sufletul ei de noțiunea Ligei culturale, pe aceea a idealului național, unirea tuturor românilor. În chipul acesta, idealul național fiind realizat, se părea că Liga culturală și-a pierdut obiectul prin împlinirea misiunii sale.

Liga culturală însă, supt conducerea învățatului profesor și animator cultural N. Iorga, a crezut altfel. Și-a ținut regulat congresele anuale, și și-a afirmat cu tărie, nu dreptul la viață, fiindcă față de minunatele servicii aduse țării, nimeni nu i l-ar fi putut contesta, ci necesitatea existenței sale pentru apărarea și ridicarea culturii neamului nostru de pretutindeni.

Liga culturală are însă astăzi o dublă misiune de îndeplinit.

Întâia este, comună tuturor instituțiilor de cultură, lupta pentru ridicarea culturală a neamului nostru și creiarea unui nou ideal național.

A doua este, proprie ei, lupta pentru menținerea trează a conștiinței naționale a Românilor aflați în afară de granițele țării și adăparea lor la cultura națională comună.

Ideal național, în situația de astăzi, cu marea majoritate a poporului nostru în granițele țării noastre, nu poate fi decât un ideal de cultură. Pentru ajungerea acestui ideal se cer două lucruri: întâi ridicarea culturală a păturilor populare pentru a fi capabile de înțelegerea unui ideal moral, și al doilea menținerea unui idealism, prin îndepărtarea oricăror sentimente egoiste, în păturile conducătoare. Aceasta e o strălucită față a noiei misiuni a Ligei culturale. Pe acest teren ea își poate da cu folos mâna cu toate societățile noastre culturale.

Ea, însă, trebuie să-și păstreze ființa, fiindcă a doua față a misiunii sale, îi e proprie, și nu e mai puțin importantă ca întâia.

Importante mase românești locuiesc în afara granițelor noastre. Sunt românii din Macedonia, din valea Vidinului, din valea Timocului, din Ba-

natul sârbesc din părțile ungurene, din părțile de dincolo de Nistru, din America. La un loc pot fi numărați la câteva milioane, un număr însemnat de frați prețioși, frați iubiți cari au dreptul la viața națională românească.

Pe acești frați nu avem, și nici nu trebuie să avem, gândul să-i clintim din locul lor. Ei trebuie să stea mai departe să facă să răsunе graiul românesc, să poarte cu mândrie portul românesc, și să-și păstreze obiceiurile românești luate din moși strămoși, pe locurile unde s'au născut. Pe acești frați, nu avem gândul nici să-i avem în granițele țării noastre, cucerind cu arme dela vecini pământurile unde se adăpostesc ei.

În secolul liberei dezvoltări și determinări a naționalităților, acești români au dreptul să-și păstreze limba, credința și obiceiurile, să se adape la cultura națională românească, singura plăcută și potrivită sufletului lor.

Liga culturală are misiunea să ducă acestor suflete românești răslețite de trunchiul neamului, cultura națională.

Ea nu va mai putea întâmpina dificultățile din trecut, fiindcă statele vecine nu o vor mai putea învinui de iredentism. România nouă nu are gânduri imperialiste, ea dorește liberă dezvoltare, pașnică dezvoltare în granițele ei de astăzi.

Pentru îndeplinirea acestei frumoase misiuni, urăm, astăzi, cu prilejul punerii pietrei fundamentale a palatului său, viață lungă și prosperitate atât vechei instituții de cultură, care e Liga culturală cât și Președintelui ei, d. profesor N. Iorga.

În zilele de astăzi, lipsite de idealism și de noblețe, neamul nostru trebuie să fie fericit că poate încredința cele mai sfinte ale sale interese, unui om, nu numai de mare cultură, ci și de mare suflet, de mare putere de voință și energie. Nu este astăzi un alt om în țara românească, care să poată ține sus, cu mai mult idealism cu mai multă viață, flacăra culturai noastre naționale, ca actualul președinte al Ligei culturale, d. profesor N. Iorga.

N. Ghiulea

BIBLIOGRAFIE

- Independența Economică (Nr. 1—2).
Cartea satului (22—23)
Legea Românească (1 Nov.)
Falanga (1 și 7 Nov., No. 1 și 2).
Sburătorul (Noemvrie)
Neamul Românesc (8 Nov.)
Familia (Octomvrie)
Revista generală a învățământului (Octomvrie)
L'Europa Centrale (31 Octomvrie)
Arhivele Olteniei.

O lume nouă

În evoluția socială, femeile de azi, — favorizate și de ravagiile războiului în rândurile sexului tare — au prins teren pentru lupta de emancipare.

Suntem martorii oculari ai acestor reale progrese. Ministerale, instituțiile publice și particulare, sunt copleșite de funcționare, băncile școlaelor, Facultățile universitare, pline de eleve, studente, cari vin să-și măsoare puterile intelectuale cu ale băeților și își cer apoi, după echivalare, dreptul, la aceiaș retribuție.

Se produce, în forma lentă, pe indelete, o adevărată revoluție socială, menită să schimbe, din temelie, lumea veche.

Femeile își ating scopul: se emancipează. Admisă odată în organizația socială, cu răspundere pentru munca ei — nici recunoașterea deplină ei drepturi, civile și politice, nu va întârzia. Le vor avea.

O lume nouă ne așteaptă. Cum va fi această lume? Mai bună, mai rea? Iată chestiunea, marea problemă a viitorului.

Cum se vor comporta femeile în această nouă situație a vieții lor mult mai complicată și mai grea decât a fost aceea de simplă tovarășă de plăceri și mărunte necazuri ale bărbatului?

O mare parte a lumii vede în emanciparea femeii distrugerea familiei. Femeia, ocupată afară de cămin, nu-și va putea îndeplini misiunea ei de mamă. Absorbită, extenuată de studii, de îndatorirea muncii la care s'a angajat, devine o ființă aspră — sufletește — și cu vremea își va pierde instinctul sfânt al creației, gingășia simțirei, ba chiar a dorinței de-a fi mamă. Vor fi mai puține, mult mai puține nașteri. Va pieri omenirea?... Scepticii dau din umeri: ei și? Atâta rău!

Lumea se frământă de veacuri să găsească o formulă de bună viațuire pe pământ, atâtea legi și religii! — atâtea înțelepte și blânde, temerare și barbare efortări, pentru a putea cuceri liniștea — fericirea omenirii! Ne războim, ucidem în revoluții cumplite, sângeroase și tot n'am ajuns la fericire.

Trebuie să credem în fatalitatea unei organice, inevitabile, necurmute tulburări a sufletului omenesc, ca și tulburările atmosferice ale corpurilor cerești. Puterea electrică, cea făcătoare de minuni și de astre stăpânește universul. Și probabil și sufletul neastâmpărat al omului, regele creației pe pământ, e supus unei identice puteri.

Ce înseamnă în vâltoarea aceasta,

intrarea triumfală, sau forțată a femeii în lupta cu soarta nebiruită? Nimic, — sau poate totuș foarte mult.

Cine ar putea să prevadă?

Poate totuși s'ar putea îndrepta — paralizând instinctele — cum se paralizază, prin paratoner fulgerul. În lumea cea nouă, unde în loc de puzderie de copii — cari începuseră să tulbure căsniciile cele mai fericite, la începutul veacului nostru — să amenințe viața femeii care alerga mereu la doctori, moașe, într'o continuă desperare că sunt prea mulți și ce să facă să nu-i mai aibă? Venirea pe lume a unui om va fi o raritate, un eveniment, va fi întâmpinată cu solemnitate, așa cum se curvine să fie nașterea unui principe.

Să contemplăm cu închipuirea noastră pe acest copil, unic al unei căsnicii, legate târziu, cu multă greutate. Fetele viitorului nu se vor putea mărita ca mamele și bunicele noastre la 14-15 ani, ci mult mai târziu, după ce-și vor termina studiile și vor ocupa o situație. O mamă ajunsă la maturitate de gândire, înțeleaptă, inobilată prin cultură și muncă serioasă va ști să dea educație superioară copilului ei. Așa cum se curvine unui viitor rege al creației.

Nu vedeți pornindu-se de aci și răspândindu-se în omenire o schimbare? O altă mentalitate, o altă concepție despre întreaga noastră viață pe acest pământ?

În loc să se nască zece-douăzeci — o sută de copii, se va naște unul. Nu vor mai fi o sută de botezuri și cincizeci de înmormântări, cel puțin. Ci va fi în locul acestora un om. O viață sigură, conștientă de valoarea ei, de menirea lui pe pământ.

Nu vor mai fi atâtea desorientări, rătăcirii pe căile întunecate ale ignoranței. Ci fiecare copil va fi călăuzit de mic, de o mamă, care a învățat, și știe ce este viața și cum trebuie trăită.

Un copil care nu va fi sărutat și alintat în tot minutul, de mama, de bunica, de mătușe, cari nu știu altceva și nu aveau altă treabă, nu va fi tras de păr, ghionțit și sgâriat de puzderia de frați și surori, mai mari nu va fi znopit în bătăi de tată-său, întors cu nervi dela vr'o cărciumă, va avea desigur un alt caracter.

Crescut, după legile higienei, nu se va molipsi de boale, nu va fierbe în sufletul lui, de mic, ura, invidia și răsvrătirea împotriva tirăniei. Nu va suferi atâtea în viață.

Nu se va putea nici bucura de toate

nimicurile vieții? Se poate. Sensibilitatea va descrește.

Și poezia vieții? Fericirea mărunță a ei? Farmecul femeii naive, inconștiente, care într-o sărutare ș-a pus tot sufletul, toată viața ei?

Nu va mai fi. Sau mai bine, toate aceste nu vor mai fi așa, cum au fost în veacurile de robie a femeii. Ci altfel.

Poezia nu va pieri, nici după emanciparea noastră, căci ea nu s'a născut din instinctele naive ale sufletului mărginit — cum o cântă uneori poezii, bolnavi de prea mult sentimentalism. Poezia are o împărăție mai vastă decât o mică inimă de fată. Ea cuprinde marea și cerul, soarele și lumea, cu miliardele de stele și tot atâtea flori și tot atâtea comori de frumusețe ale pământului.

Toate aceste nu vor pieri nici după emanciparea femeii, ci dinpotrivă vor crește în valoare, cu cât vor fi mai mult cercetate și mai bine cunoscute.

Atunci când omul numindu-se rege al creațiunii, va avea alături pe regina lui, egală în înțelegerea și misiunea lui de domnitor al pământului, nu o sclavă umilă fără concepție despre avânturile lui, și fără voință pentru realizarea lor; negreșit o lume nouă se va naște.

Nimic nu ne îndreptățește să credem că ea va fi mai puțin fericită. Dimpotrivă.

Femeia eliberată de greșelile ei — nu firești, cum se afirmă, — ci contractate în robie, unde n'avea cu ce să-și treacă timpul și avea chiar nevoie să-și desvolte slăbiciunii cari erau atunci toată tăria ei — din acele la cari slăbiciunea ei au înjugat-o, și ea mai persistă să stea sub jugul lor: moda, împoponarea, fără de nici un folos pentru puterea ei morală.

Toată vremea pierdută în direcția aceasta, femeia serioasă și demnă, conștie de chemarea ei socială, s'o îndrepte pentru atingerea idealului: O lume nouă. Mai vrednică de om!

Să-i netezim calea. Să i-o arătăm în lumină, spre izbândă.

Să prețuim, dar să nu mai exaltăm frumuseța, farmecul și grațiile acele cari au ținut în minus, de secole, caracterul ei, aptitudinile ei intelectuale, absorbite numai de cultivarea vanității acestora. Ele au desvoltat în sufletul nostru simțuri trecătoare în dauna stimei și încrederii pe care trebuie s'o avem unii față de alții. Tovarăși nedespărțiți în marea luptă pentru atingerea idealului omenirii.

Contemplată astfel, emanciparea femeii, ea ne arată perspectiva unei lumi mai bune, vrednice de toate sacrificiile pentru realizarea ei.

Constanța Hodos

Adaos la chestiunea bacalaureatului

Cu mare satisfacție am cetit în numerele 35-36 ale revistei „Societatea de Măine“ studiul adânc al d-lui N. Ghiulea despre „Liceu-Bacalaureat-Universitate“. Cu ochii clar văzători cercetează d-sa chestiunea și putem zice că și observă neajunsurile pe cari le are bacalaureatul în raport cu viața reală și cu cerințele simțului dreptății. D-l N. Ghiulea ne arătașe pe de o parte greșelile și erorile profesorilor, pe de altă parte cusururile elevilor, dar ceea ce n'am auzit încă de nimeni cu atâta sinceritate, e că admitând utilitatea bacalaureatului, nu se teme să accentueze neoportunitatea și ceva mai mult, efectul lui dezastruos pentru învățământul secundar.

Până acuma în ochii publicității responsabilitatea pentru succesul rău cunoscut din cele trei sesiuni ale bacalaureatului nu cădea decât asupra profesorilor și elevilor. Cauzele le căutam în împrejurări accesorii așa încât nu vedeam pădurea din cauza copacilor. D-l N. Ghiulea a avut îndrăzneala și spiritul să critice situația de azi a învățământului secundar și să ne arate cauzele esențiale ale ei.

Ceea ce mă silește să vorbesc în chestiune și să adaog câteva cuvinte la studiul D-lui N. Ghiulea, e că nici D-sa nu observă ce nedreptate și inconsecvență se află la bacalaureat în chestiunea limbii latine în ce privește școala secundară de băieți și cea de fete.

Să luăm liceul de băieți cu secția modernă, fiindcă, candidații din această secție fac examen de bacalaureat împreună cu candidatele din școala secundară-de fete în aceleași condițiuni. Nu se face nici o deosebire între candidați și candidate.

Conform orarului redus Liceul de băieți începe limba latină în clasa a treia cu trei ore pe săptămână, în a patra latină se predă în două ore. În a cincea și în a șasea cu câte șase ore, în a șaptea cu patru, iar în a opta cu cinci ore pe săptămână, cu totul 26 de ore pentru limba latină. În școala secundară de fete numai în clasa a cincea se începe predarea limbii latine și anume dela a cincea la a șaptea inclusiv în câte două ore, iar în a opta în trei ore, adică cu totul în nouă ore pe săptămână pot elevele să-și însușească tainele limbii. Evident fetele nu sunt în stare să cunoască greutățile limbii, decât foarte superficial.

Ce poate să facă profesorul dela liceul de fete? Știind că bacalaureatul nu face nici o deosebire între băieți și

fete, ci în aceeași sală același text trebuie tradus de către candidați și candidate, în cel mai bun caz încearcă să niveleze deosebirea ce, a priori trebuie să existe în privința cunoștințelor lor. În tot timpul cursurilor cu bună știință le pretinde mai mult decât în programă.

Aceasta e drept? Ele să se chinuiască cu materie peste măsură în două ore pe săptămână? Și pot să-ți însușești în două ore pe săptămână, limba latină?

Asta încă nu e totul. Orice face profesorul, mai rămân autori, cari sunt cu totul necunoscuți de eleve. Cornelius Nepos, Tacitus și Horatius nici nu se află în programa analitică pentru fete. Ele nici nu sunt în stare, nici, cele mai bune, să cunoască însușirile autorilor latini mai grei. Ba mai mult, nici pe un autor nu pot să-l cunoască bine, — aproape tot timpul fiind ocupat de gramatică.

Și totuși ce se întâmplă la bacalaureat? De mai multe ori și în cele mai multe locuri s'au dat texte de tradus luate din cei mai grei autori școlari, din Tacitus și Horatius.

Nu se știe ca membrii comisiunii examinatoare să fi făcut o distincție la controlul teselor, deși pregătirea școlară a fetelor este cu totul diferită de cea a băieților. Legea bacalaureatului nu dă nici-o instrucție în această privință.

În astfel de împrejurări s'au făcut cele trei sesiuni ale bacalaureatului. — Este de dorit să se facă o schimbare și în privința aceasta.

Dr. Ludovic Kántor

Cronică mărunță

— În 9 Noembrie s'a inaugurat la Chișinău facultatea de teologie, înființată acolo ca întâia instituție superioară de învățământ pe pământul Basarabiei. Decanul acestei facultăți este părintele Mihălcescu din București.

— La dîneul dela Palatul Regal oferit de Suveran cavalerilor ordinului „Mihai Viteazul“ a participat și mareșalul Badoglio, care în cuvântarea sa a spus: „Rog pe Maiestatea Sa să mă considere printre ostașii Săi, și pe camarazii români ca și camaradul lor, când se va prezenta ocaziunea, mareșalul Badoglio își va ținea cuvântul“.

— Dumineca trecută s'a oficiat ultima slujbă bisericească după ritul romano-catolic în biserica Mioriților din strada Regina Maria, care a fost preluată apoi de către biserica română freco-catolică din localitate, împreună cu o moară și 150 jugăre de pământ.

Observațiuni tehnice agricole și economice generale asupra câmpiei ardelenne

(Urmare)

Pășunile câmpiei ocupă suprafețe întinse; ele au vegetație și o floră bogată. Vegetația bogată se constată mai mult în anii cu precipitații suficiente în alt caz avem un tablou foarte urât, căci toate dealurile sunt arse și uscate de soare.

Sistemul extensiv de cultură al câmpiei, a transformat de multe ori locuri bune de arătură sau chiar fânețe, în pășuni pe care hrânindu-se un număr prea mare de vite, le-au adus în situația rea pe care o găsim astăzi.

În genere, pășunile nu se bucură de îngrijire. Pe ele cresc în voe burueni de tot felul și putem recolta o bogată colecție de scăeți și spini.

În unele părți, cu deosebire la coloniști, la Sași și la unele comune românești, pășunea este bine îngrijită, curățată de spini și împărțită în două sau trei parcele.

Pe astfel de pășuni găsim și fântâni cu cumpănă, din ciment și adăpători din ciment ori din fier.

O parte caracteristică a Câmpiei Ardelenne, o formează fânețele și râturile (fânețe de luncă și șes).

Cele dintâi au o floră foarte abundență și bogată. Ele acopăr suprafețe întinse și cuprind toate colinele și coastele așezate, — cu predilecție — către N. și NW. Datorită acestei așezări, ele au o dezvoltare mai târzie dar pentru aceea iarba este mai fragedă, firul mai mustos și cu o dezvoltare luxuriantă. Erburile superioare constau în majoritate din graminee (3/5) iar cele inferioare, din papilionacee și altele (2/5). Proportia aceasta, dă fân de cea mai bună calitate, care se caută foarte mult de către piețele centrelor mari cât și cu deosebire, de către armată. Fânețele acestea denumite de coastă, se cosesc numai o singură dată, pe la mijlocul lui Iulie, când ierburile sunt coapte și în plină floare. După aceasta ele servesc pentru pășunat.

Fânețele de luncă și șes, — râturile — sunt așezate pe văile câmpiei și de obicei ele formează lunca unor mici pâraie ori canale făcute de oameni, pentru scurgerea apelor din ploi sau din izvoare locale, canale, cari aproape peste tot sunt plantate cu sălcii.

Atunci când canalul sau pâraul este bine întreținut prin grija coproprietarilor, lunca aduce venituri mari, căci se poate cosi de 2 ori, având o producție de 3000—4000 kg. fân. Când însă,

cum se întâmplă de obicei, coproprietarii se lasă unul pe grija altuia, atunci canalul sau pâraul nu-și urmează cursul său, inundă șesul mai ales după ploi, astfel că ritul se mălește, fânul necosit își pierde valoarea iar cel cosit este dus distanțe mari, de curentul apei. De altfel, ploile rezezi cauzează în genere mari pagube câmpenilor căci sapă fâgașe și distrug recolte întregi, din cauza terenului prea accidentat.

Intocmirea nerațională a exploatărei câmpenului cât și puțină grijă ce are pentru produsele muncii sale, fac ca fânul cosit și adunat în căpițe, să stea pe marginea luncilor, până toamna târziu. Căpițele mici oferă astfel o suprafață mare stricăciunii, care se traduce apoi în lipsa de furaj suficient pentru timpul ernei.

Cercetătorul câmpiei ardelenne, fără îndoială că, este isbit de monotonia peisajului ce-l străbate, cu deosebire în regiunile mai depărtate, cu alte cuvinte în inima câmpiei. Nu se poate spune însă că, plantațiilor nu le-ar merge bine, dacă s'ar face și dacă — mai ales — s'ar îngriji omeneste. — Dovada ne-o dau grădinile și plantațiile făcute în regiunea Mociului, Teaca, Bonțida, Ludoș, Cojocna, Cara etc., căci în afară de locurile sărăturoase și acolo unde sarea este chiar la suprafață precum și cu excepția locurilor complete sterile, tot cellalt teren este capabil de a fi plantat și de a da o bogată vegetație arborescentă.

Fagul, gorunul, cerul, bradul, frasinul și ulmul se dezvoltă pe câmpia ardelenă întocmai așa ca și în celelalte părți ale Ardealului.

Partea interesantă la aceste plantații — una însă e alta: Câmpenului nu-i plac pomii pentru că, singur nu-i plantează iar pe cei plantați îi taie, ba pentru o loastră la căruță ori în fine pentru vr'un alt scop util în gospodăria lui.

Un rol deosebit în plantații l'au avut marii proprietari și coloniile, dar despre acestea vom vorbi mai la vale. Ca plante industriale pe lângă cânepă și in, pe cari le cultivă moderat și numai pentru gospodăria sa, s'a început cultura tutunului și a sfecele de zahăr.

Din punct de vedere al economiei naționale este evidentiat că, aceste plante joacă un mare rol; totuș cânepa și inul, dacă ar fi mai intens cultivate ar fi cu mult mai remuneratoare pentru câmpen, căci în primul rând ele ar asi-

gura o ocupațiune continuă în timpul iernei, lucru care astăzi, în satele depărtate, nu se poate constata.

O fabrică de cânepă și in, care azi lipsește ar avea mult de lucru, dacă ar fi plasată în vreunul din centrele mari ale câmpiei.

Tutunul și sfecla de zahăr se cultivă în părțile dela periferia câmpiei și anume mai mult în cele mărginite de șesul și albia Mureșului. Tutunul a început a fi iubit în ultimul timp și datorită prețului favorabil de recepționare de către R. M. S. deși calitatea lui este obișnuită. Fiind o cultură specială, care reclamă multă muncă și mai ales multă grijă, tutunul s'ar părea că nu poate fi cultivat de Câmpen. Firea lui isteată și muncitoare dă însă rezultate frumoase, ceea ce ne dovedește că, atunci când e îndrumat și învățat câmpenul poate fi pus alături cu ori care alt agricultor înaintat.

Sfecla de zahăr a început a fi cultivată, cu tragere de inimă, de când fabrica dela Tg. Mureș s'a reorganizat și în urma anilor de criză, și-a intensificat producția.

Pe de altă parte prețul relativ bun ce se oferă cu toate scăderile inevitabile ce le fac în genere fabricile, — ispitește și pe câmpen să cultive această plantă, care însă știe să se răzbune chiar pe pământul bogat al câmpiei, dacă nu se lucrează așa cum cere buna regulă. Și cultura acestei plante industriale de către câmpen ne lămurește că, țaranul român nu este de loc refractar progresului agricol.

Cu alte culturi speciale și cu alte plante industriale, țaranul de pe câmpie nu se prea ocupă. Ici colo, în apropierea locurilor mai importante de desfacere, au luat ființă grădini de zarzavat, pe luncile râurilor și în apropierea locurilor unde se pot uda prin sisteme simple de irigație. Învățătura cultivării zarzavaturilor au prins-o dela bulgarii, cari precum se știe au modul lor special de cultură. Cunoscând cererea mare ce o au zarzavaturile proaspete cât și piețele mari de desfacere, cu deosebire în urma creșterii populației dela orașe după război, ne putem închipui că plugarii câmpiei, cari au norocul de a fi la locuri favorabile, își scot un câștig frumos la jugăr, care nu l'ar putea da nici 5 jugăre laolaltă, dacă s'ar semăna cu cereale.

Totuși, grădinile de zarzavat nu s'generalizate pe câmpie astfel că, de multe ori sătenii sunt nevoiți să vină la târguri să-și cumpere unele zarzavaturi pentru iarnă. Nu în puține locuri se văd crescând bălării în curțile dela sate în loc de a vedea ceapă, morcovi, pătrunjei, varză etc. În această ordine de idei trebuie însă să avem în vedere

și felul traiului ca și alimentarea țăranelor pentru ca să ne putem da seama că el nu este așa mare amator de zarzavaturi deosebite, din acele fără care orașanul, mai rafinat, nici n'ar putea trăi.

Insemnătate au și viile. Plantații mai mari sunt în regiunea de la Mociu, Teaca, Ludoș. Mai înainte au fost vii și în regiunea dela Cojocna, dar din cauza că pe cele indigene le-a distrus filoxera, locuitorii au părăsit plantația celei americane.

Pe lângă acestea, aproape fiecare proprietar și cu deosebire fie care colonist dela Cara, Sărmaș, Trituri și Ludoș, posedă vii frumoase și bine lucrate. Viile și vinul dela Teaca — regiune Săsească — sunt vestite prin frumusețea lor și calitatea vinului ce produc. În genere terenul, bogat în calcar, și cu așezare favorabilă este prielnic cultivei viței de vie, dar numai din varietățile altoite Riparia X Berlandieri și Chasseles X Berlandieri, cărora le place terenurile văroase. Celelalte devin clorotice și dispar în scurtă vreme. Vinul câmpiei este caracterizat printr-o considerabilă cantitate de alcool și aciditate mai mare ca la vinurile din alte regiuni ale Ardealului.

Recoltarea cerealelor se face de către bărbați și femei și anume cu coasa și secera. Coasa se întrebunțează fie la grâu, fie la orz sau ovăș. Secerea, mănuită mai mult de femei, o folosesc sau pentru suprafețe mici sau cu deosebire când cerealele sunt revărsate și când lucrul coasei ar aduce prea multă pagubă, ar fi prea obositor și fără de spor. Cerealele odată secerate ori cosite sunt lăsate să se usuce, apoi sunt legate în snopi așezați în cruci, la rând, de câte 15-21 snopi. Două cruci fac o clae. Mașinele de secerat simple ori legătoare, sunt rar întrebunțate iar țărani posesori de astfel de mașini, sunt cunoscuți numai printre proprietarii mijlocii.

De altfel și configurația terenului, n'ar permite manipularea normală a acestor mașini, peste tot locul. Mai întrebunțate sunt cositoarele simple pentru trifoi ori lucernă.

Treerul se efectuează în diferite forme: mai uzitat este treerul (îmblătitul cum se zice) cu mașina. Fiecare gospodar, pe câmpie își cară recolta în curtea sa, care totdeauna este suficient de spațioasă și acolo efectuează treerul. Înainte se întrebunța mult batoza purtată de maneje ca și bătutul cu caii ori cu îmblăceul. Odată cu răspândirea mașinismului în agricultură, mașinile de treer s'au răspândit, — pe lângă plugurile de fier, — în număr foarte mare și pe câmpia ardeleană. Batozele sunt purtate fie de locomotivă cu aburi, fie

de maneje (mai rar), fie de motoare cu gaz sărac ori mai nou, de motoare cu benzină și de motoarele plugurilor de arat, cărora li se adaptează foarte ușor, roți de transmisiune și alte dispozitive speciale. Proprietarii acestor mașini de treer sunt, ori țărani mai chiaburi, ori mecanici cu dare de mână sau proprietari mai răsăriți, cari treeră cu procent și anume cu 4—5 la sută din produsul bruto când nu se dă decât garnitura de treer cu mecanic și combustibil și cu 9—10 la sută când se dau și oamenii necesari. Treerul cu mașina s'a generalizat într'atât, pentru extraordinarele avantajii ce oferă, încât nu există comună care să n'aibă o mașină două sau mai multe de treer.

Paele ce rezultă din treer servesc fie pentru hrana ori așternutul animalelor ori pentru vânzarea la târguri; o industrializare a paelor, nu este cunoscută în câmpie. În această privință, mă gândesc, cât de practic a fost olandezul care în marșele din Groningen, a putut se pune la îndemână țăranelor de acolo cel mai practic mijloc de valorizare a paelor, înființând nenumărate fabrici de carton din paie!

Din cauza împrejurărilor economice nu totdeauna favorabile, țăranelor de pe câmpie nu este de regulă în situația fericită de a-și valorifica cu cel mai mare folos, produsele și produsele sale. De aceea el este nevoit să revalorifice produsele proprii prin vite, producând — cei din apropierea orașelor — lapte, smântână și unt iar ceilalți mai mult unt, ouă, porci și vite de tot soiul. În această privință, astăzi când distanțele nu înseamnă așa de mult, negustorii orașelor mari și-au organizat adevărate servicii, transportând cu tot soiul de camioane — automobile: lapte și smântână, ouă și porci la orașe unde apoi în instalații speciale, produsele brute cumpărate eften la sate, transformate se revând foarte scump. Această organizație are la bază un scop pur speculativ și nu unul cooperativ, cum de fapt ar trebui să fie. Pentru aceasta țăranelor câmpiei nu are încă nici educația și nici spiritul de care ar fi neapărat lipsă. Încercările făcute în anii precedenți pentru infiltrarea ideii de cooperatie s'a lovit de rezistența pasivă și conservatoare a țăranelor cât și de intrigile și desavuarea cămătarilor satelor, fie căciunari sau și mai inteligenți, cărora în acest caz le-ar fi scăpat cea mai bună pradă din mână. Acțiunea cooperativă totuși nu se neglijează.

Cele câteva zeci de bănci înființate prin acțiunea și stăruința subsemnatului chiar în anii trecuți, își arată roadele bune, cu toate piedecile de neînălțurată atunci când trebuie să lupți pe deoparte cu inconștiența și de alta cu

răutatea semidoctului, care a pus stăpânire pe satele câmpiei ardelen.

Fată cu această situație este împedec socoteala țăranelor, care își dă seama că schimbând sistemul său de cultură de până acum ori adaptând ceia ce eventual știința îi poate pune la îndemână, poate să aibă pagube și întru cât astfel de lucruri cer în totdeauna bani, riscă să-i piardă. Ori lipitorile satelor, tocmai acest lucru îl speculează. Spre a ține țăranelor în întuneric cât mai mult, la umbra căruia ei apoi, pot face tot ceia ce vor pentru căpătuirea fără de scrupul.

Câmpia se mai caracterizează și prin existența unor lacuri, care au de multe ori suprafețe de sute de jugăre. Astfel, găsim asemenea locuri la: Suat, Geaca, Zaul de câmpie, Cătina, Sic etc. Aceste lacuri pe lângă stuf și papură, dau o însemnată producție de pește, care se speculează îndeajuns pe piețele orașelor. Stuful și papura găsesec întrebunțare în gospodărie pentru acoperit ca și pentru confecționat unele articole casnice. (va urma) **Ion L. Ciomac**

Săptămâna muzicală

Primii oaspeți ai Operii, în anul acesta, care după toate aparențele pare a sta sub o zodie de belșug muzical, au fost d-na O. Grozovska și d-l E. Algazi; o mezzosoprană și un tenor dramatic. Cei cari pornesc din Capitală, desigur cunosc împrejurările locurilor, pe cari au de gând să le cucerească; de aceea se străduiesc să fie demni. Astfel de strădanie, fără izbândă, am recunoscut la d-na Grozovska, în „Amenis“ („Aida“), care s'a lăsat purtată de pasiunile ce i-le acordă melodiile și muzica verdiană. Stăpână pe o voce continuă și bine câmuită, justă în unele pasagii, i-a lipsit suveranitatea imperială. Despre d. Algazi același lucru s'ar putea spune, cu privire la Radames („Aida“) al d-sale. S'ar putea îngărămădi toate lipsurile de dramatism, nuanțare, melodicitate chiar, etc., cari nu sunt echivalate prin câteva note subțiate. Nici dueturile și terțeturile (atât de scilpitoare în „Aida“) nu i-au reușit; cu atât mai puțin în „Ebra“, unde se cerea o tehnică și mai severă. Aci, în Eleazar, a fost de o grosolanie exasperantă, înlăturând tot pateticul dramatism, și a trecut fără a fi zguduț prin ura ce trebuia s'o degajeze. Așteptăm să auzim alți cântăreți, cuprinși în sistemul de rotație, cari să sprijinească această metodă de schimb al valorilor.

Săptămâna muzicală s'a încheiat prin concertul d-nei E. Chiffa, dat în sala Prefecturii, acompaniat de d. A. Ronai. Un mezzosopran cald și penetrant, o tehnică puțin comună și o amvergură curată artistică, s'a achitat cu ușurință de programul compus din Bahms, Strauss, Jensen, Rosini, Meyerbeer, apoi din Brediceanu și Dima: bucăți ușoare, și relativ grele. — A fost o ocazie de a remarca interesul publicului de elită din Cluj pentru acest soi de manifestații.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

TEATRU

Reluări: Heidelbergul de altă dată

În fiecare an norocoasa dramă a lui Meyer-Förster izbutește să strângă la teatrul nostru public suficient pentru a avea o „seară reușită“. Dela tinerii, cari acum au pășit pentru întâia dată pragul „Almei Mater“ și cari sunt atrași de sgomotoasele acte II și III: expresia dionisiacă a „libertății academice“, până la fericită purtători de chelii încadrate în dantela sură sau albă de tot a părului bătrâneții, cari caută un moment de dulce înduioșare, ascultând accentele nostalgice ale ariei populare „O trai ferice de student“, o lume întregă aleargă să vadă la lumina rampei expresia reală a unor stări sufletești dintre cele mai firești. E aproape singura seară din cursul anului, când și cassierul nenorocitului nostru „templu“ cultural își poate freca voios mâinile, pentru încasările realizate.

Reluarea „Heidelbergului de altă dată“ a fost prilejul de debut pe scena teatrului nostru a d-nei Maria Giurgea în rolul fetei dela ospătăria lui Rüder, Kaethi, care stăruie încă în sufletul nostru prin sburdălnicia cuceritoare și atât de latină, pe care i-o împrumută d-na Jeana Popovici-Voina. D-na Giurgea a voit să ne arete o Kaethi mai puțin expansivă, intruparea voită a măsurii germane, înăscute, care contrasta însă prea evident cu „nebulia“ exuberantă a tinerilor ei adoratori, consumatori de bere din cupe arhaice. De aceea ne-a convins mai puțin în această privință. În schimb ne-a dat dovada deplină a talentului ei, a forței ei de interiorizare în scenele intime, o sinceritate lipsită de orice artificiu la întâia convorbire cu Prințul și o notă de simplitate, proprie rolului, în rest.

Între ceilalți interpreți, am regăsit aceeași masivă figură de ministru al forme în d. Psatta, același comic proaspăt la Rüderul d-lui Ghibericon, aceeași căldură sufletească la d. Stănescu-Papa (dr. Jüttner), o mască nimerită la d. Vasilescu și o atitudine corectă la d-nele Ștefănescu și Borsă. Măsură și studiu au dovedit și d-nii Rusei, Rădulescu și Constantinescu, — ceeace le-a lipsit d-lor Vanciu și Șerban. Printre ei s'a mișcat, iarăși, cu aceeași figură melancolică, uneori, sfioasă, dar curioasă, copilăros de curioasă, alături, sau naiv-revoltată, altădată, dar totdeauna impregnată de o adâncă emotivitate, d. Demetrescu-Brăila în rolul Prințului rob al protocolului.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Constantin Loghin: Istoria literaturii române, ediția II. — D. Loghin tipărește în a doua ediție, — „revăzută și întregită“, — broșura d-sale, care a văzut lumina zilei numai în acest an. Recunoaștem și noi: un adevărat succes de librărie, poate fără păreche la noi. Dar nu ne prea bucurăm de acest succes, după ce am răsfoit cartea și am cetit-o pe ici pe colo, căci ne găndim cu adâncă tristețe la multa ignoranță

pe care o răspândește între atâția cetitori, cari o caută fie pentru economia paginilor, fie pentru calitatea ei de a fi portativă, prin format.

Un singur capitol ne-ar ajunge, ca să ne documentăm. Și, cum curiozitatea cea mai mare o deșteaptă capitolul final, ne mărginim și noi la examinarea acestei părți care tinde să dea o orientare în vâltoarea creației literare contemporane. Precizăm deci și mai mult domeniul de investigație: „Literatura contemporană.“

După o scurtă introducere, care nu-i de prisos, ajungem la întâiul strat din această miraculoasă grădină de flori: poezia tradiționalistă. O necugetată caracterizare generală, care îmbrățișează numai poezia lirică, deși chiar pe pagina a doua se vorbește de baladele d-lui Topârceanu, — „poetul favorit al generației de azi“, care „a scris minunate balade vesele și, când descrie iubirea, chiar triste“. (!) Chiar numirea de „tradiționalistă“ are o prea vagă justificare. Mai interesant ni se arată al doilea strat: poezia modernă. Tot ce nu-i poezie tradiționalistă este poezie modernă. Mai precis, ca să ne folosim de cuvintele d-lui Loghin, „poezia modernă este de origine recentă și este o importanță din Franța și Germania, (sic) ea e streină de sufletul nostru, precum streină e și de sufletul francez. (Sic). Ea e cunoscută sub numele de symbolism sau decadentism.“ După această puțin binevoitoare prezentare, care nu-i cel puțin spirituoasă, oricine se poate aștepta la un monstru, ca în minunata poveste a viteazului Erkule. Într-adevăr monstrul apare: Poezia modernă aduce o „infinitate de lucruri noi senzații inedite, rare, bizare, bolnăvicioase, confuzii voite, obscurități căutate, comparații noi (e păcat?) și stranii, gradații exagerate, extravagante sentimentale, echivo-curii calculate, lipsa de logică, poetizarea nepoeticului obișnuit (!), expresii tari(?), prozaice, predilecție pentru macabru și satanism(!) etc. etc“. Și toate pentru că se ajungă la această încheiere paradoxală: „poezia modernă a dat un rezultat practic, a îmbogățit simțior limba noastră, arătând căi noi de exprimare“, — ceeace probabil este un mare rău.

Surprize destule ne așteaptă și în subdiviziunile pe autori. D-l Lucian Blaga, spre ex. are un volum de versuri „Pietre pentru templul meu“. Noi cunoaștem numai unul de cugetări cu acest titlu. Urmează apoi o delicioasă caracterizare a poetului care am putea spune că îmbogățește și ea limba noastră prin senzual nou cel-dă unor cuvinte și printr-o originală frazare: „Pe lângă un fond exotic și pe lângă o preocupare contemplativă(!), rezultată dintr-o atitudine filosofică față de lume, (sic), poezia lui B. ne aduce întrebuitarea excesivă a imaginilor“, etc. etc. Pentru același farmec al stilului mai cităm un pasaj dela L. Rebreanu și romanele lui rustice. La R. „nu este țărâna delicat al lui Coșbuc. Cu toate acestea este un țărâna viguros, sănătos“...

Nu vrem să epuizăm exemplele nici

chiar din acest mic capitol, de 15 pagini abia. Prea e trist.

Nu cunoaștem întâia ediție a cărții dar dacă aceeași a doua ediție — „revăzută și întregită“ — se prezintă în halul acesta, ne putem ușor închipui ce va fi fost întâia. În orice caz pe a treia ediție o dorim mai mult întregită, căci lipsurile sunt destule, și mai ales corectată mult, cu ajutorul unui dicționar al limbii române.

*

Universul Literar (7 Nov.) — D-l Ion Băilă începe în acest număr o serie de articole în care va trata „Ardeul și problemele culturale.“ Întâiul se orpște la două dintre cele mai serioase realizări culturale ale Ardeului din a doua jumătate a sec. XIX — epoca de activitate conștientă politică și culturală — „Astra“ și „Tribuna“ între cauzele cari au dat naștere acestor două activități culturale d-sa înșiră: 1) traiul împreună cu sașii, și maghiarii, cari, datorită împrejurărilor favorabile economice și politice, ofereau o pildă superioară de viață intelectuală organizată; 2) contactul tineretului ardelean cu progresele culturii europene în centrele universitare din Pesta și Viena. — D-sa găsește o relațiune strânsă între activitatea „Astrei“ și a „Tribunei“. Întâia a ajutat prinderea în mase a întâiului ziar politic și cultural al Românilor de dincoace. Iar aceasta, prin propaganda lui de fiecare zi, a adâncit ideea „Astrei“ și a legat-o de sufletul tuturor ardelenilor. — Caracterizând acivitatea culturală a „Astrei“ d-sa arată că aceasta „a pus pentru întâia dată în aplicare la Români din Ardeal cel mai important principiu al vieții sociale moderne anume ideea de asociație“... Această idee a prins prin faptul că, conducătorii ei au avut în vedere unghiul practic al problemelor culturale. „Această „cultură a poporului“ a fost interpretată foarte just ca o dezvoltare a facultăților spirituale în toate direcțiile vieții, iar nu ca o înmagazinare de cunoștințe teoretice și fără viață“. Drept cel mai bun mijloc de propagandă de tot soiul a fost întrebuitat tot graiul viu. Se țineau conferințe urmate de discuții în care țărâni își arătau dorințele lor. Faptul acesta provoca realizări imediate; astfel au luat ființă diferitele asociații economice țărânești. Dar propaganda aceasta neîntreruptă dela om la om a mai avut și un covârșitor rezultat, sufletelesc: „Conferențiarul „Astrei“ se recrutau din modestii intelectuali ce-i avea poporul românesc din Ardeal, cari aveau o cultură mai mult sau mai puțin omogenă. Imprejurarea a făcut ca toată acțiunea de propagandă să aibă o unitate de idei și de principii de viață, care în mod firesc și logic a influențat întreaga românie din Ardeal, realizând o admirabilă unitate de idei și de sentimente“. — „Tribuna“ a adus în politică principiul național, iar în cultură orientarea spre București, centrul românismului. Apărând cu vigoare aceste principii, într-o caldă limbă literară, ea a adus o orientare cu totul nouă în viața culturală a Ardeului. Odată cu înființarea ei — 1884 — începe epoca culturii moderne în Ardeal, pe care va cerceta-o autorul în articolele sale.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE

Pace!...

La 2 Noemvrie a. c. s'au împlinit opt ani de zile, decând zeița surghiunită a Păcii, și-a întins iertătoare brațul cu ramura de măslin, deasupra omenirii îndobitocită pe câmpiile de luptă.

Opt ani de zile, de când milioanele anome, târite trudnic pe pântecul pământului brăzdat de tranșee, scormonit de obuze, împodobit cu leșuri omenesti, au descifrat în negura osândeii, zorile vieții înnoitoare.

Opt ani de când omul sălbăticit de ură, scârbit de sângele semenului său, îngrozit de promiscuitatea vieții de brigand, simți din nou renăscând în sine instinctul omeniei.

Și îndurerată, gloata, își pleacă resemnat fruntea în țărâna plină de sânge; — țărâna care păstrează tăcută în sânul ei, sacrificiul sângeros al nebuliei umane...

Și razele păcii, împleteau cununii de lumină iertătoare, pe frunțile pline de căință a celor ce se măcelăriseră.

Opt ani de pace. Și fiecare din noi mai purtăm încă în suflet o rană din marea tragedie. Fie ca durerea acestei rani, care va stăruii încă multă vreme în suflete noastre, să ne arate calea spre deplina și adevărata Pace a omenirii suferinde.

Horia Trandafir

Desvelirea monumentului profesorului Gheorghe Bilașcu. — În ziua de 31 Octomvrie a. c. s'a inaugurat în comuna Petrova, monumentul ridicat pe mormântul regretatului profesor universitar dr. Gheorghe Bilașcu. Ceremonia religioasă a pontificat-o reverend. d. dr. Victor Bojor înconjurat de 3 preoți. După sfântirea monumentului, s'a vorbit poporului despre faptele și viața celui care nu a fost numai om de știință, dar și un suflet ales, plin de omenie față de semenii săi. „Badea George“, după cum îl numeau consătenii și prietenii încălziiți de căldura sufletului său, va avea de acum înaintea chipul săpat în piatră, pe lăcașul veșnic și liniștit.

Și oamenii de știință printre care a muncit, au o datorie față de memoria lui.

Corupția în Magistratură. — O boală inerentă stărilor de după războiu, care în ultimul timp a pășit pragul și celei mai sacre instituții: justiția.

După cazul președintelui Tribunalului Ilfov, Davidoglu, care a fost acuzat că a dat dreptate de cauză celor ce nu aveau, în schimbul a unor însemnate sume de bani, vine azi rândul judecătorului de ședință N. Strajan, dat în judecata comisiei de disciplină, pentru comiterea de grave abateri dela atribuțiile sale.

Găsim caracteristic, ca un document al vremilor noastre de prăbușire morală, hotărârea ministrului de justiție Cudaibu, prin care cere judecarea magistratului încorect.

Iată un pasaj din această hotărâre:

„Atmosfera gravă de bănuială în imparțialitatea distribuirii justiției, de către d. Strajan, își găsește explicarea în activi-

tatea ca și în chipul inexplicabil al îmbogățirii sale, — din funcționar sărac și modest ce era până mai dăunăzi“.

Iată o întrebare, pe care dacă poporul ar pune-o fiecărui funcționar înalt, deputat sau ministru, ce nenorocire ar fi.

Unificarea mișcării socialiste din România. — Săptămâna trecută a avut loc la București o întrunire a Comitetului executiv al Federației partidelor socialiste din România. S'a discutat necesitatea unificării întregii mișcări socialiste din România într'un sigur partid social-democrat pe întreaga țară.

În sensul acesta, s'a hotărât convocarea unui congres general la București pentru zilele de 6 și 7 Ianuarie 1927.

Hotărârea aceasta este de o evidentă importanță în viața mișcării socialiste dela noi, pentru că are menirea de-a arăta în realitate, forța politică a clasei muncitorești, ce nu mai poate fi trecută cu vederea în frământările politice din țara noastră.

Acest act este de o mare însemnătate și conducătorii partidului socialist, trebuie să-și dea bine seama, de modul cum își vor distribui cadrele în posturile de răspundere ale noului partid.

Tot în același timp, organizarea și unificarea maselor sindicale este o chestie de prim ordin, de oarece partidul politic trebuie să aibe reazemul viabil: masele, contrar, rămâne o barcă în voia valurilor.

Antisemitismul în biserică. — Zilele acestea s'au ținut în biserică ordinului rîștilor din Cluj, de către călugărul Olasz din Satu Mare, două conferințe cu caracter antisemit.

Prima conferință pleda pentru apărarea creștinismului față de mozaism, iar cea de-a doua, a trecut fățiș la atacuri vehemente față de instituțiile maghiare, ziarele și partidul maghiar, care nu se scutură de predominarea elementului evreesc.

Fără a cunoaște ținta propagandei pe care duce Pater Olasz contra mozaismului, o singură constatare tristă reese din această acțiune și anume: ideile de orice fel sunt libere să se manifeste sub orice formă, în scris sau prin viu grai, însă amvonul bisericii creștine nu poate servi ca tribună pentru răspândirea urii față de o altă religie. Această faptă e în fundamentală contradicție cu însăși învățăturile lui Cristos. Religia creștină e „religia iubirii“ semenului. În nici un precept El nu ne învață ca să asmuțim oamenii unii contra altora. Nu doar Isus este cel ce a grăit popoarelor fără deosebire de nație și religie „Pace Vouă“!

Victoria republicană din Grecia. — După sângeroase și triste convulsii interne, Grecia a reușit să-și menție forma de guvernământ republicană. Nu e mai puțin adevărat, că odată cu prăbușirea dinastiei, veleitățile dictatoriale ale diferiților generali greci, au fost un adevărat martiraj pentru nenorocita țară. Condurotis, Plastiras, Pangelos, Condilis, toți acești vânători ai puterii dictatoriale, au lăsat urme grele pe trupul social al Greciei,

slăbindu-i în așa hal puterea internă încât, era cât pe aci să se restaureze iarăși monarhia.

În ultimul timp, pentru clarificarea situației din Grecia, a fost nevoie de un plebiscit al poporului, care avea să se pronunțe liber asupra formei de guvernământ; dinastie sau republică.

După primele rezultate ce se comunică din Atena, republicanii ar fi întrunit până în prezent 64.250 voturi, diferite partide raliat republicii 14.130 voturi iar regalității 32.980 voturi. Din aceste cifre victoria republicană este evidentă. Ea constituie un triumf al democrației.

Nu mai dacă sângerosul trecut, ar modera într'o măsură oarecare dorințele dictatoriale ale oamenilor politici greci, care în ultimul timp, prea s'au jucat de-a contrarevoluția pe pielea poporului.

Edilitate. — În „Familia“ pe luna Octomvrie d. Gh. Tulbure publică un fragment dintr'un discurs rostit în Consiliul comunal al Orăzii despre problemele edilitare și despre virtuțile unui bun edil. Desprindem și noi un fragment din acest fragment de savantă analiză a nevoilor edilitare și regretăm că spațiul nu ne permite să-l cităm în întregime:

„În timpul din urmă s'a auzit, desigur, vorbindu-se adesea de așa numitul „urbanism“. Ce se înțelege prin urbanism? În accepția curentă, urbanism înseamnă preocuparea sistematică de a construi orașul modern potrivit tuturor exigențelor de circulație, de estetică și de igienă socială, impuse de marile aglomerații de populație. Urbanism este pe scurt preocuparea științifică ce se referă la construcția și dezvoltarea orașului. Strada, Bulevardul, Piața, Cheiul, Cartierul, Pavajul, Canalul și Lumina, iată elementele constitutive ale urbanisticii moderne. A clădi case de chirie pentru funcționari și pentru muncitori, a așeza cartierele mărginașe în condițiuni igienice și a le prevedea cu suficiente mijloace de recreație, este urbanism. Un urbanism foarte util și cu adânci repercusiuni de ordin social și politic, pentru că el poate să smulgă clasa proletară din cloaca nemulțumirilor sociale și a aberației revoluționare. A purifica cu metodă atmosfera orașului prin lărgirea parcurilor și înzestrarea grădinilor publice, reducând astfel procentul tuberculoșilor, este tot urbanism. Iată preocupările, care se impun atenției și grijei celor cari se consacără carierei edilitare. Obiectivul lor trebuie să fie unul singur: orașul. Viața lui în prezent și dezvoltarea lui pentru viitor. Nimic pentru mine, totul pentru oraș, iată deviza edilului ideal de astăzi. Problema nu este tocmai ușoară, pentru că edilitatea prezintă multe aspecte de ordin tehnic, financiar, cultural, sanitar și economic. Toate acestea așteaptă soluții practice și urgente. Iar soluțiile sănătoase cer minte ordonată și conștiință umanată. Cel care a înțeles nevoile de fiecare moment ale orașului său, cel care le știe domina, găsindu-le mijloacele practice de remediere, este un bun primar“.

CRONICA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Împrumuturi străine. — Emisarii diferitelor grupuri financiare din străinătate au cercetat zilele acestea piețele mai de seamă din Ardeal și au oferit băncilor împrumuturi în valută forte. În deobște băncile din Budapesta au încercat mai mult să plaseze împrumuturi în Lire Sterline, pe cari le-au oferit băncilor noastre pe o durată de 3 luni, și cu procente destul de modeste. Piața noastră financiară a arătat însă o rezervă bine apreciată față de aceste oferte, a căror acceptare nu pare a fi fără nici un risc mai mare în situația actuală.

În primul rând fluctuațiunile leului, în special însă cursul urcat ce l-a atins de prezent, ne face să fim mai precauți la contractarea unui împrumut în valută forte. Apoi durată scurtă — de 3 luni — a împrumutului încă constituie un motiv de a nu ne hazarda într'o astfel de afacere. Întrucât durată ar fi mai lungă, riscul ce ni-l prezintă cursul s'ar putea micșora, având posibilitatea a prinde mai ușor un curs favorabil de replătire.

În fine băncile trebuie să se gândească apoi, că atunci când cursul leului e urcat, clientela comercială nu prea face uz de credite de deșez. Aceste credite sunt cerute din partea comercianților într'un timp când leul e scăzut și se așteaptă o tendință de urcare, dar nu de baisse, ca în timpul de față.

Mult mai mare interes prezintă pentru viața economică a țării noastre intențiunile unor grupuri financiare internaționale, cari ar dori să plaseze sume foarte importante pe un termen mai îndelungat și cu garanție ipotecară. Deocamdată se sondează terenul dacă s'ar putea realiza aceste planuri. Anume se încearcă să se ia contact cu băncile mai mari, cari și mai înainte s'au ocupat cu emiterea de scrisori fonciare și să se reactiveze acest rang de operațiuni în așa fel, ca băncile acestea să emită scrisori fonciare în valută forte (d. e. în dolari), cari obligațiuni ar fi preluate de financiatorii străini pe un anumit curs. Produsul acestor obligațiuni ar fi împrumutat tot în valuta respectivă în care îl primesc băncile încredite cu afacerea aceasta, pe lângă garanție ipotecară. Replătirea împrumutului s'ar face în anuități anuale în valută forte, ca și în timpurile împrumuturilor cu amortizare. Natural, durată de replătire ar fi de cel puțin 10 ani, iar interesele nu ar atinge nici a treia parte din dobânzile plătite actualmente. Procentele acestea scăzute ar compensa pe debitor pentru eventualele pierderi de curs în timpuri când leul scade.

Reactivarea în felul acesta a împrumuturilor pe amortizare depinde foarte mult și dela voința guvernului de a aproba întabularea pretenziunilor în valută forte.

Nu de mult s'a svonit că guvernul se ocupă cu ideea de a admite întabulări în valută forte. Se pare însă că chestia s'a împotmolit. Întrucât guvernul s'ar putea decide la acest pas s'ar deschide o poartă largă pentru capitalurile străine, a căror intrare în țară nu a fost niciodată atât de

dorită ca în timpul de față, când ne sbatem într'o criză de creștit și de numerar nemaipomenită până acum.

Oferte de credite străine a primit și guvernul nostru, care ar dori ca să facă uz de ele pentru stabilizarea leului.

*

Valorizarea datoriilor publice în Polonia. — Ministrul de finanțe al Poloniei a publicat în timpul recent 3 ordonanțe, cari conțin decizii importante în privința executării valorizării.

Prima ordonanță se referă la valorizarea și convertirea obligațiunilor emise de sindicatele autonome locale.

A doua ordonanță reglementează preschimbarea obligațiunilor fostului regat galițian în titluri de împrumut convertibil de 5 la sută. Obligațiunile de împrumut contractate de vechiul regat galițian în 1893, 1904, 1905, 1907, 1908 și 1913, și cari au fost recunoscute prin înregistrare conform deciziei din 20 Iulie 1925 a ministrului de finanțe, se vor putea preschimba în titluri de împrumut convertibil de 5 la sută, emis cu cursul de 20 zloty pentru 100 cor. nominal.

A treia ordonanță tratează preschimbarea obligațiunilor fostelor căi ferate austriace contra titluri de împrumut de 5 la sută, de asemenea convertibil. Aici se face o deosebire între unele obligațiuni, cari vor fi preschimbate pe cursul de 15 zloty pentru 100 cor. nominal, iar altele pe cursul de 30 zloty pentru 100 cor. nominal. Împrumutul nou al căilor ferate va fi emis pentru suma de 50 milioane zloty și va fi garantat prin căile ferate ale statului. Obligațiunile acestui împrumut vor fi amortizate prin trageri semestriale într'un restimp de 40 ani.

Este de remarcat, că datoriile publice s'au urcat în 30 Iunie a. c. la 351.1 milioane dolari, adică 3.369.775.553 zloty. După originea țărilor împrumutătoare ele se repartizează în felul următor:

America 2.243.224 milioane; Anglia 232.516 mil.; Franța 281.747 mil.; Olanda 33.945 mil.; Italia 165.164 mil.; Norvegia 43.597 mil.; Suedia 16.378 mil.; Danemarca 1.110 mil.; Elveția 170 mil.; Datoriile preluate dela fosta Monarchie Austro-Ungară 351.894 milioane.

Precum reese din cifrele de sus creditul cel mai de seamă este America deoarece ea deține cvota respectabilă de 67 la sută din întreaga datorie polonă.

*

Exploatarea cărbunelui în Germania. — În urma grevei miniere din Anglia mai mult a profitat Germania, care lucrează din răsuperi pentru a putea satisface cererile multiple. Exportul cărbunelui german prin Hamburg s'a urcat în Iulie la 567000 tone, față de 144.000 tone din Iunie, iar exploatarea cărbunelui în minele din Ruhr a atins deja cifra de 10.173.961 tone în Iulie, până când în Iunie era de 9.209.235 tone. E demn de remarcat, că producția totală din Iulie 1913 s'a urcat la 10.150.347 tone, așa că cifrele din Iulie 1926 sunt mult superioare celor dinainte de războiu. Producția medie a fost în Iu-

lie a. c. zilnic de 376.813 tone, până când în Iulie 1913 numai de 375.939 tone.

Urcarea aceasta a producției cărbunelui din Ruhr nu s'a încetinit nici în luna August; producția zilnică a atins în August cifra de 387.668 tone. Cifrele din 1913 au fost prin urmare cu mult depășite.

Livrările de cărbuni de Westfalia au atins în primele 7 luni ale anului curent cifra de 6.316.238 tone față de 4.325.711 tone din perioada corespunzătoare a anului trecut.

Din acestea au obținut în 1926 Franța 2.724.129 tone; Belgia 1.741.114 tone; iar Italia 1.850.995 tone.

Foarte mult au profitat de situația pieței internaționale în urma grevei miniere din Anglia și celelalte state, anume Polonia, Austria, Cehoslovacia și Ungaria.

*

Budgetul Elveției. — Proiectul de budget al Confederației Elvetice pe 1927 s'a pus deja în discuție. Este foarte instructiv de a culege unele date, cari ne indică cu prisosință eforturile mari ce le face Elveția atât pentru reducerea, cât și echilibrarea budgetului. Pe anul 1927 se prevede la încasări o sumă totală de 309.675.000 fr.; iar cheltuelile se evaluează la franci 323.450.000, deci un deficit de 13.775.000 franci.

În anul 1926 au fost cheltuelile de 323 milioane franci, iar deficitul de 24 milioane. În 1925 cheltuelile au atins cifra de 537 milioane, iar deficitul nu a trecut cifra de 9 milioane. În 1924 cheltuelile au fost de 514 milioane, iar deficitul de 22 milioane. În 1923 deficitul a fost de 45 milioane, în 1922 de 79 milioane, iar în 1921 a atins cifra cea mai urcată de 127 milioane.

Înainte de războiu încă avea Elveția un budget deficitar pe lângă toate măzerile gospodăriei publice, creditul public al Elveției este foarte bine stabilit în întreaga lume.

Dr. Traian Nichiciu

Cronică mărunță

— În seria conferințelor din Sibiu, aranjate de despărțământul local al „Astrei” în colaborare cu „Asociația profesorilor secundari români” vor vorbi d-nii prof. I. D. Ștefănescu, Sextil Pușcariu, D. Teodorescu, E. Panaitescu, Const. Diculescu, N. Bănescu, Alex. Lapedatu și d. dr. Gh. Banu, secretarul general al Ministerului Sănătății. Pe lângă conferințele pentru intelectualii se vor ține conferințe pentru meseriași, pentru ucenici și pentru poporul dela periferia orașului.

— A apărut Nr. 140 din „Biblioteca populară a Asociațiunii”: o conferință pentru serbarea Unirii Ardealului, Banatului Crișanei și Maramureșului cu Patria Mamă: 1 Decembrie 1918, scrisă de secr. „Astrei”, d-l Romul Simu. Conferința se va trimite pe satele noastre din ținuturile amintite, ca să poată fi citită la 1 Dec. din partea învățătorilor și preoților noștri. Este o conferință model, cu un program al serbării (textul Imnului Regal, etc.) Prețul 5 lei.

„ASTRA“

Prima Fabrică Română de Vagoane și Motoare S. A.

Orice fel de vagoane de marfă, de persoane și de lux, vagoane cisterne pentru petrol, benzină, uleiuri, alcool, acid sulfuric etc. Vagoane pentru căi ferate industriale, forestiere, miniere, decauville etc. Piese pentru vagoane normale și vagoane-cisterne. Construcțiuni în fer. Stâlpi și suportți nituiți. Piese forjate de mașini. Poduri și construcțiuni statice. Piese turnate din fontă și bronz. Zdrobitoare de cânepă.

PENTRU OFERTE A SE ADRESA:

DIRECȚIUNEI UZINELOR DIN ARAD

sau

**REPREZENTANȚEI GENERALE S. A. R. DE
INVESTIȚIUNI ȘI FURNITURI**

BUCUREȘTI, Str. Paris No. 4 bis Et. III.

Adresa abonatului

Magazin de candelabre
pentru Ardeal S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand 11

Mare depozit de lămpi
și material electric!!

Vânzare en-gros și en-detail

Intreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND NO. 36

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara
Trotuș, Lesnic halta, Vețel, Cloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“

TELEFON: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent.
Generală

„Comerțul Lemnului“ S. A.

CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegrafică: „C O L E“. — Telefon No. 11—50.

Noutăți de toamnă și iarnă

în marele magazin din
Strada Regele Ferdinand No. 13
al fabricii de postav

Gromen și Herbert

Stofe de pardesiu bărbătesc
Stofe de palton bărbătesc
Stofe de costume bărbătești

Stofe pentru costume de copii

Covoare și pături de lână de
toate calitățile